

Utjecaj slikovnice na jezični i govorni razvoj djece rane i predškolske dobi

Đekić, Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:114278>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

LAURA ĐEKIĆ

UTJECAJ SLIKOVNICE NA JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ
DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Laura Đekić

UTJECAJ SLIKOVNICE NA JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ
DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Diplomski rad

MENTOR: doc. dr. sc. Vendi Franc

SUMENTOR: Božica Vuić, prof.

Zagreb, rujan 2023.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. SLIKOVNICA	3
2.1. Povijest slikovnice u Hrvatskoj	3
2.2. Vrste slikovnica.....	4
2.3. Funkcije slikovnice	5
2.4. Kvalitetna slikovnica	6
2.5. Razvojno primjerene slikovnice s obzirom na dob djeteta	7
2.6. Važnost čitanja slikovnice.....	9
2.7. Bogaćenje rječnika	11
2.8. Načini čitanja slikovnice	11
3. GOVORNI RAZVOJ	13
3.1. Govorni razvoj djeteta od rođenja do prve godine života.....	14
3.2. Govorni razvoj djeteta u dobi od prve do druge godine života.....	15
3.3. Govorni razvoj djeteta u dobi od druge do treće godine života	15
3.4. Govorni razvoj djeteta u dobi od treće do četvrte godine života	16
3.5. Govorni razvoj djeteta u dobi od četvrte do pete godine života.....	16
3.6. Govorni razvoj djeteta u dobi od pete do šeste godine života.....	17
3.7. Govorni razvoj djeteta u dobi od šeste do sedme godine života	17
4.1. Sustavi komunikacije	18
4.2. Jezični razvoj djeteta u prvoj godini života.....	19
4.4. Jezični razvoj djeteta u trećoj i četvrtoj godini života.....	21
4.5. Jezični razvoj djeteta u petoj i šestoj godini života	22
5. POTICANJE GOVORNO – JEZIČNOG RAZVOJA	22
5.1. Preporučeni priručnici i slikovnice za poticanje govora	24
6. AKTIVNOSTI I PROJEKTI	25

7. ISTRAŽIVANJE	26
<i>7.1. Cilj istraživanja</i>	26
<i>7.2. Mjerni instrument i postupak prikupljanja podataka</i>	27
8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	27
9. ZAKLJUČAK	45
10. LITERATURA	46
PRILOZI.....	48
Izjava o izvornosti rada	51

SAŽETAK

Glavna tema ovoga rada je slikovnica i njezin utjecaj na jezično-govorni razvoj djece. U radu se govori o povijesti slikovnice, vrstama i funkcijama slikovnice kao i o načinima njezina čitanja. Slikovnica je prva knjiga u djetetovu životu. Svrha slikovnice je otkrivanje svijeta djetetu, razvijanje spoznaje, izazivanje emocija, razvijanje govora i jezika te bogaćenje dosadašnjeg rječnika. Ima ulogu u razvijanju sposobnosti pamćenja i logičkog zaključivanja, pomaže predočiti nepoznate pojave djetetu i usvajanje znanja o svijetu oko nas.

Važan čimbenik u govorno – jezičnom razvoju djece je i uloga odgojitelja u vrtićima. Kroz igru i svakodnevne aktivnosti djeca s odgojiteljima uspostavljaju komunikaciju i socio – emocionalnu vezu. U uvjetima pozitivnog emocionalnog okruženja, gdje odgojitelj pristupa djetetu ovisno o njegovim potrebama, dijete postupno razumije govor odgojitelja putem komunikacije, gesta i aktivnosti.

S obzirom na važnost slikovnice i ulogu odgojitelja u uspostavljanju verbalne komunikacije s djetetom što podrazumijeva i ponudu poticaja i kreiranja poticajnog okruženja za jezično-govorni razvoj djece, proveli smo istraživanje kako bismo, između ostalog ispitali, koliko često odgojitelji koriste slikovnicu kao sredstvo za poticanje jezično-govornog razvoja djece rane i predškolske dobi.

Najvažniji zaključak dobiven istraživanjem je da odgojitelji često koriste slikovnicu u neposrednom radu s djecom te su svjesni važnosti uporabe slikovnice kao sredstva za bogaćenje rječnika, razvijanje i jačanje samopouzdanja, mogućnost izražavanja misli i osjećaja te usvajanje navika za brigu o stvarima, poput očuvanja i odlaganja slikovnice na predviđeno mjesto.

Ključne riječi: slikovnica, istraživanje, govorno – jezični razvoj

SUMMARY

The main topic of this paper is the picture book and its influence on the linguistic and speech development of children. The paper discusses the history of picture books, the types and functions of picture books, as well as ways of reading them. A picture book is the first book in a child's life. The purpose of the picture book is to reveal the world to the child, develop cognition, evoke emotions, develop speech and language, and enrich the previous vocabulary. It plays a role in developing the ability to remember and logical reasoning, it helps to present unknown phenomena to the child and the acquisition of knowledge about the world around us.

An important factor in the speech and language development of children is the role of educators in kindergartens. Through play and daily activities, children establish communication and a socio-emotional bond with educators. In conditions of a positive emotional environment, where the educator approaches the child depending on his needs, the child gradually understands the educator's speech through communication, gestures and activities.

Considering the importance of picture books and the role of educators in establishing verbal communication with the child, which implies offering incentives and creating a stimulating environment for children's language and speech development, we conducted research to examine, among other things, how often educators use picture books as a means of encouraging linguistic -speech development of children of early and preschool age.

The most important conclusion obtained from the research is that educators often use picture books in direct work with children and are aware of the importance of using picture books as a means of enriching vocabulary, developing and strengthening self-confidence, the ability to express thoughts and feelings, and the adoption of habits for taking care of things, such as preserving and putting away picture books to the designated place.

Keywords: picture book, research, speech-language development

1. UVOD

Slikovnica je prva knjiga u djetetovu životu. Svrha slikovnice je otkrivanje svijeta djetetu, razvijanje spoznaje o pojavama, izazivanje emocija, razvijanje govora i jezika te bogaćenje dosadašnjeg rječnika. Ima ulogu u razvijanju sposobnosti pamćenja i logičkog zaključivanja, pomaže predočiti nepoznate pojave djetetu i usvajanje znanja o svijetu oko nas. Kombinacijom likovnog i literarnog izričaja, slikovnica pruža djetetu mogućnost da gleda očima umjetnika te razvija potrebu djeteta na čestu upotrebu slikovnice (Zalar, Kovač – Prugovečki, Zalar, 2009).

Martinović i Stričević (2011) navode da se slikovnica određuje kao prvi čitateljski materijal namijenjen djeci koji ima određenu strukturu i funkcije pomoću kojih dijete razvija mišljenje i ukus te uspoređuje, razmjenjuje i provjerava svoje spoznaje i znanja (Zbornik, 1999). Čitanjem se može potaknuti i kritičko razmišljanje, razvoj socijalnih vještina, kao i iznošenje vlastitih ideja i misli (POU Korak po Korak, 2011/2012).

Tijekom čitanja slikovnice, djeca se poistovjećuju s likovima te uče o dobru, zlu i vrijednostima, što roditeljima i odgojiteljima može koristiti kao odgojno sredstvo. Slikama i ilustracijama u slikovnici utječe se na usvajanje boja, veličina i prostornih odnosa (POU Korak po Korak, 2011/2012). Najčešće teme slikovnica su svakodnevica i dječji svijet pun zabave. Nekolicina slikovnica obrađuje bajke, dok većina sadrži motive životinja, prijevozna sredstva, abecedu, fantastiku i sportove. Tijekom sedamdeset godina izdavanja slikovnice, teme se obrađuju na sličan način, a sve spomenute teme primjenjuju se i danas (Zbornik, 1999).

Slikovnica koja je umjetnički napisana i oblikovana, primjerena je za kvalitetan govorni, estetski i misaoni razvoj djeteta (Čudina – Obradović, 2002) te je jedna od medija za uspostavljanje i razvoj komunikacije između odrasle osobe i djeteta, što potiče daljnji razvoj jezika i govora (Petrović – Sočo, 1997).

Čitanje i pričanje priča djeci u ranoj i predškolskoj dobi potiče maštu te obogaćuje spoznaju i rječnik. Prilikom čitanja priče, nužan je pravilan i razumljiv govor odrasle osobe da bi dijete pravilno usvojilo jezik i govor. Samostalnim prepričavanjem priče, dijete proširuje svoje govorne mogućnosti i pritom usvaja naglaske i gramatička pravila (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

Usvajanjem komunikacijskih vještina, govor i jezik imaju veliku ulogu prilikom socijalizacije. Da bi dijete razvilo prijateljstvo, nužno je da primjereno razgovara i održava razgovor, ali i rješava sukobe mirnim putem. Također, čestim iznošenjem misli, osjećaja i potreba, dijete

razvija samopouzdanje i jača pozitivnu sliku o sebi, što je vidljivo tijekom razgovora i pričanja priča ili doživljaja.

Govor je psihička aktivnost čovjeka kojom, znakovima i simbolima, prenosi svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja. Samim rođenjem djeteta ima predispozicije za usvajanje govora, a svako zdravo dijete ima anatomske i glasovne mogućnosti za učenje glasova bilo kojeg jezika (Starc i sur., 2004). Apel i Masterson (2004) jezik tumače kao način komuniciranja koji uključuje glasove i značenja riječi s kojima se dijete koristi. Također, ističu da je jezik jedan od načina samoizražavanja te slaganje riječi u logične rečenice birajući kakva poruka će se poslati.

Za usvajanje što pravilnijeg govora i jezika, djetetu su nužni kvalitetni uzori. Roditelji su prvi jezični uzori svojoj djeci koji, kada se dijete počne služiti govorom, učenje jezika mogu unaprjeđivati igrom i čitanjem tijekom kojeg će dijete oponašati i ponavljati riječi, a time i učiti značenje izgovorenog (Apel i Masterson, 2004). Osim roditelja, djeca kroz igru i svakodnevne aktivnosti uspostavljaju socio – emocionalnu vezu s odgojiteljima. U uvjetima pozitivnog emocionalnog okruženja, gdje odgojitelj pristupa djetetu ovisno o njegovim potrebama, dijete postupno razumije govor odgojitelja putem komunikacije, gesta i aktivnosti. Za uspostavljanje verbalne komunikacije s djetetom, uloga odgojitelja je ponuditi poticaje i kreirati poticajno okruženje za učenje. Najuspješnije aktivnosti za govorno – jezični razvoj djeteta su pričanje jednostavnih priča, razgledavanje i objašnjavanje slikovnica te kratke dramatizacije i igre scenskim lutkama (Petrović – Sočo, 1997).

Osim što pridonosi boljem govorno – jezičnom razvoju, slikovnica potiče razvoj kompetencije za cjeloživotno učenje, komunikaciju na materinskome jeziku. U ranoj i predškolskoj dobi, komunikacija na materinskome jeziku osnažuje se djetetovim usvajanjem pravilnog usmenog izražavanja i bilježenjem misli, osjećaja i doživljaja raznih iskustava u raznim aktivnostima. Komunikacija na materinskome jeziku razvija se kroz socijalne interakcije s djecom i odraslima, a uključuje i razvoj svijesti djeteta o utjecaju jezika na druge i uporabi jezika na pozitivan i društveno odgovoran način (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014)

2. SLIKOVNICA

Naziv "slikovnica" sam po sebi naglašava da se ova vrsta književnosti sastoji od slika, to jest od slikovnog prikaza priče (POU Korak po Korak, 1996). Stričević (2006) ističe da je slikovnica prva djetetova knjiga koja svakodnevno uveseljava, odgaja i obrazuje djecu rane i predškolske dobi. Čitajući slikovnice, djeca kroz zabavan način spoznaju i otkrivaju svijet oko sebe, stvaraju nova znanja, jačaju prijateljstva te iznose mišljenja i iskustva (Hlevnjak, 2000). Likovnim izričajem slikovnice, djeca razvijaju osjećaj za lijepo i kreativnost, a potiču i maštu i vlastiti pogled na svijet (POU Korak po Korak, 2011/2012).

Osim što djetetu omogućuje maštanje tijekom promatranja ilustracija, slikovnica sadrži jednostavan tekst koji služi za lakše shvaćanje sadržaja i poruke priče. Prilikom čitanja, poželjno je stvoriti pozitivno i mirno ozračje te koristiti dramatizaciju da se potakne što veća zainteresiranost za učestalo čitanje slikovnica. Nužno je napomenuti da birane slikovnice moraju biti prilagođene dobi djeteta i njegovim interesima.

U suvremeno doba kada je tehnologija sve naprednija i sve dostupnija djeci rane i predškolske dobi, može se steći dojam da je čitanje slikovnice djeci podcijenjeno i zanemareno. Shodno tome, nastavak rada navodi karakteristike slikovnice koje imaju pozitivan utjecaj na razvojna područja djeteta.

2.1. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

Tijekom 19. stoljeća, slikovnica u Hrvatskoj bila je povlastica obiteljima s djecom te je bila namijenjena građanstvu koje je poticalo razvoj dječje kulture kao dio opće kulture života. Hrvatska slikovnica doživjela je svoj zamah tek nakon 1918. godine, zahvaljujući tehnološkom napretku čime se mogla proširiti tematika i funkcionalnost slikovnice, što je rezultiralo i dostupnosti slikovnice za šire građanstvo.

Prva hrvatska tiskana dječja knjiga je „Hrvatska glagoljska početnica“ iz 1527. godine, a prva slikovnica objavljena na hrvatskom jeziku „Mala obrazna biblija ili Poglavitni događaji Staroga i Novoga zakona predstavljeni u 90 obrazih mladeži slavjanskoj prikazana“, objavljena u Pešti 1854. godine (Majhut i Batinić, 2017).

Slikovnica nastala 1921. godine, kao dio knjige Dragutina Domjanića „Petrica Kerempuh i spametni osel“, zove se „Mladost Petrice Kerempuha“ te je kreativno i tehnološki nastala u

Hrvatskoj (Majhut i Batinić, 2017). Slikovnica hrvatskih autora slike i teksta je „Sveti Nikola u Jugoslaviji“ iz 1922. godine, dok je najstarija sačuvana slikovnica u Hrvatskoj „Domaće životinje“ iz 1885. godine, nakladnika Sveučilišne knjižare Franje Župana (POU Korak po Korak, 2013).

2.2. Vrste slikovnica

Slikovnice se mogu razlikovati po obliku, strukturi izlaganja, prema sadržaju, s obzirom na vrstu tehnike oblikovanja i u odnosu na sudjelovanje recipijenata. Po obliku slikovnica može biti leporello slikovnica koja je prikazana ilustracijama u obliku harmonike, pop – up slikovnica, slikovnica igračka, nepoderiva slikovnica te multimedijaska ili elektronička. Što se tiče strukture izlaganja, slikovnice mogu biti tematske ili pripovjedačke, to jest narativne. Prema sadržaju ili temi dijele se na slikovnice o životinjama, svakodnevnim situacijama, igrama, abecedi i fantastici. Različite tehnike prikaza slikovnica mogu biti fotografske slikovnice, lutkarske, crteži umjetnika ili dječji crteži, interaktivne te strip – slikovnice. U odnosu na sudjelovanje čitatelja, slikovnica može biti primjerena za samostalno korištenje djeteta ili za zajedničko čitanje djeteta i odrasle osobe, roditelja ili odgojitelja (Majhut i Zalar, 2008).

U ponudi različitih vrsta slikovnica, nužno je znati koja je slikovnica primjerena za dijete. Prilikom biranja slikovnica za djecu mlađu od dvije godine života, preporučuju se slikovnice koje sadrže realne fotografije da bi što prije povezali i usvojili izgled predmeta u stvarnosti i u slikovnici, a nakon usvajanja izgleda i pravilno imenovali predmet.

Pop – up slikovnice, to jest slikovnice koje imaju 3D sadržaj i dijelove koji se pomiču ili uzdižu mogu imati pozitivan utjecaj na razvoj djeteta, ali i negativan. Istraživanja utjecaja pop – up slikovnica na bogaćenje rječnika djeteta potvrđuju da su slikovnice s navedenim sadržajem poticajne sve dok interaktivni dijelovi slikovnice ne odvlače pozornost od sadržaja priče i pisane riječi. Smatra se da su djeca koncentrirana više na interaktivne dijelove slikovnice nego na sadržaj. Prilikom čitanja ovakve vrste slikovnica, odrasloj osobi se preporuča da sudjeluje u čitanju s djetetom da dijete ne bi skrenulo pažnju s usvajanja novih riječi.

Osim fizičkih, dostupne su i elektroničke slikovnice za koje su istraživanja pokazala da su najlošiji odabir među svim vrstama. Čitajući elektroničku slikovnicu, djeca radnju priče usvajaju manje i sporije nego čitajući slikovnicu u fizičkom obliku, tako da sadržaj prepričavaju

lošije jer im pažnju odvlače tipke kojima listaju 'slikovnicu'. Kao i za prethodnu vrstu slikovnica, odraslima se preporuča zajedničko čitanje elektroničke slikovnice tijekom kojeg će djetetu komentirati i pojasniti radnju, ali i naglasiti riječi za lakše usvajanje (<http://martininblog.hr/knjige-za-djecu-i-njihov-utjecaj-na-rani-govorno-jezicni-razvoj/>).

2.3. Funkcije slikovnice

Slikovnica po sadržaju i strukturi ima nekoliko funkcija za djecu, koje se prilagođavaju dobi i potrebama djeteta.

1. Informacijsko – odgojna funkcija

Dijete tijekom čitanja slikovnica dobiva odgovor na mnoga pitanja, koja si postavlja sam ili ih saznaje uz pomoć odrasle osobe. Čitanjem slikovnice dijete razvija predčitačke sposobnosti: analizu i sintezu. Može dobiti odgovor na probleme i usvajati odnose među stvarima i pojavama, usporedbu i uočavanje. Putem svih informacija uočava da je knjiga izvor znanja.

2. Spoznajna funkcija

Dijete pomoću slikovnice može dobiti sigurnost o dosadašnjim znanjima provjerom spoznaje za koje misli da je već usvojilo.

3. Iskustvena funkcija slikovnice

Slikovnica djetetu omogućuje razmjenu znanja i iskustva o različitim kulturama, običajima, jezicima i krajolicima.

4. Estetska funkcija

Lijepo oblikovana slikovnica razvija u djetetu osjećaj ljepote, izaziva emocije i razvija ukus djeteta.

5. Zabavna funkcija slikovnice

Poznato je da dijete najlakše uči uz igru i zabavno okruženje (Zbornik, 1999).

2.4. Kvalitetna slikovnica

Kvalitetna slikovnica može privući pažnju djeteta da bi što uspješnije djelovala na cjelokupan razvoj. Osim djeteta, i odrasli bi trebali prepoznati pouzdanu slikovnicu da mogu djeci ponuditi i omogućiti kvalitetan doživljaj slikovnice što se tiče sadržaja, izgleda i primjerenosti s obzirom na dob djeteta.

Kvalitetna slikovnica djeluje na djetetovu kreativnost umjetničkim ilustracijama i prikazima te na djetetov govorni razvoj jer dijete tijekom čitanja imenuje poznate predmete, komentira, igra se riječima te širi i bogati svoj rječnik. Tijekom čitanja slikovnice dijete se spoznajno razvija dok uspoređuje izmišljenu priču sa stvarnim događajima te proširuje znanje o odnosima među predmetima, pojavama i osobama. Pozitivni likovi i pozitivna poruka priče utječe na emocionalni razvoj djeteta. Djeca često odabiru likove poput kojih žele biti, a povezivanje s pozitivnim likovima iz priče ima i pedagošku važnost.

Uvjeti za kvalitetnu slikovnicu:

- Estetski uvjeti

U likovnom smislu slikovnica mora biti estetski kvalitetna jer se temelji na ilustracijama čiji simboli prenose značenje djetetu, a samim time prenosi i poruke u umjetničkom obliku.

Što se tiče teksta u slikovnici, mora biti jasno oblikovan i prilagođen dobi djeteta da bi dijete što više razvijalo spoznaju o okolini. Također, važno je da tekst odgovara prikazanoj ilustraciji na pojedinoj stranici slikovnice.

Kada se slikovnica izrađuje, potrebno je voditi brigu o dimenzijama, veličini slova i uvezu. Na primjer, slikovnice za djecu rane dobi trebale bi biti tvrdog uveza, jasnih i realnih fotografija te krupnih slova. Što su djeca starija, realne fotografije u slikovnici zamjenjuju ilustracije, tekst se proširuje, a slova smanjuju.

U dobro ilustriranim slikovnicama, slike govore same za sebe te dosljedno prenose veze i odnose među likovima (POU Korak po Korak, 1996).

- Pedagoški uvjeti

Osim što se slikovnicama djeca mogu zabavljati, važno je da prenose i edukativnu poruku. Slikovnica bi trebala sadržavati informacije od poznatog ka nepoznatom i od jednostavnog prema složenom da bi djeca na postojećem znanju mogla usvajati daljnje informacije.

- Primjerenost slikovnice prema dobi djeteta

Da bi se djeci pružila kvalitetna slikovnica s obzirom na njihovu dob, važno je znati da slikovnica za djecu od jedne do tri godine života treba biti bez teksta, tvrdog – kartonskog uveza, jednostavnih crteža i predmeta. Od dvije do četiri godine života djeteta preporučuje se slikovnica s malo teksta koji će prenijeti samo imena životinja, predmeta ili ljudi. Poželjno je da slikovnica ima što više ilustracija na temelju kojih će dijete čitati priču samostalno ili uz pomoć odrasle osobe. Za djecu od četiri do šest godina života i dalje se preporuča slikovnica s više ilustracija, a manje teksta koji će biti dosljedan prikazanoj ilustraciji. Neovisno o dobi djeteta, odrasla osoba ima ulogu objašnjavanja slika ili ilustracija, čitanja priča, poticanja na komunikaciju i uočavanja odnosa između ilustracija da bi dijete s razumijevanjem moglo zapamtiti sadržaj i prepričati priču prema ilustracijama (<http://vrtic-dugi-rat.hr/kako-prepoznati-dobru-slikovnicu/>).

2.5. Razvojno primjerene slikovnice s obzirom na dob djeteta

Prilikom odabira slikovnice, treba voditi računa o dobi djeteta te o njegovim mogućnostima i interesima jer tijekom čitanja, dijete nesvjesno upija znanje i razvija se ovisno o svojoj dobi (Zbornik, 1999).

U nastavku slijedi skraćeni popis slikovnica primjerenih za pojedino razvojno područje, ovisno o dobi djeteta.

Slikovnice za djecu od rođenja do prve godine života:

- Razvoj komunikacije:
 ilustracije Grossley, D. (2008). Biip, biiip!: što čuješ?. Zagreb: Mozaik knjiga
 više autora, (2008). Gledam i učim prve riječi. Zagreb: Lusio
 Bruna, D. (2003). Pričaj. Zagreb: Golden marketing
- Spoznajni razvoj:
 Operi zube (2004). Zagreb: Profil
 Što je u perilici rublja? (2004). Zagreb: Profil
 Ilustracije Grossley, D. (2003). Šuma: skriveno i nađeno. Zagreb Egmont

- Socio - emocionalni razvoj:
Mlinarec, R., Bareta, K. (2009). Pliva patka preko Save. Zagreb: Egmont
Harmer, S. (2012). Krokodil Kroko. Zagreb: Profil
Šokota, Đ. (2009). Moj prvi rječnik: 1-2 godine. Zadar: Forum

Slikovnice za djecu u dobi od druge do treće godine života:

- Razvoj komunikacije:
Mlinarec, R., Bareta, K. (2009). Iš'o medo u dućan. Zagreb: Egmont
Ilustracije Grossley, D. (2006). Gdje je psić?. Zagreb: Mozaik knjiga
Marinković, S. (2006). Domaće životinje. Zagreb: Naklada Nika
- Spoznajni razvoj:
Mantegazza, G. (2008). Povuci i...pogledaj!: koga će mama roditi?. Zagreb: Neretva
Šokota, Đ. (2009). Mala škola: brojevi od 1 do 10. Zadar: Forum
Wollinger, S. (2008). Slatke njuškice: vidi i osjeti. Zagreb: Egmont
- Socio – emocionalni razvoj:
Bruna, D. (2001). Miffy. Zagreb: Golden marketing
Begović, D., Marinković, S. (2005). Osjećaji. Zagreb: Naklada Nika
Hill, E. (2009). serija slikovnica Piko. Zagreb: Mozaik knjiga

Slikovnice za djecu u dobi od četvrte do pete godine života:

- Razvoj komunikacije:
Čopić, B. (2008). Ježeva kućica. Zagreb: Naša djeca
Vitez, G. (1999). Razbojnik sa žutom pjegom. Zagreb: Golden marketing
Cooper, H. (2004). Juha od bundeve. Zagreb: Golden marketing
- Spoznajni razvoj:
Kuman, B. (2011). Muha Zunza. Zagreb: Školska knjiga
Marinković, S. (2010). O prometu: što sve Ana zna. Zagreb: Naklada Nika
Rožman, K. (2002). Tata nezalica. Zagreb: Profil
- Socio – emocionalni razvoj:
Horvat – Vukelja, Ž. (2008). Balončica. Zagreb: Školska knjiga

Tolstoj, A., Sharkey, N. (2002). Djed i repa. Zagreb: Golden marketing
McKee, D. (2005). Elmer i izgubljeni medo. Zagreb: Golden marketing

Slikovnice za djecu u dobi od šeste do sedme godine života:

- Razvoj komunikacije:
Zvrko, R. (2011). Grga Čvarak. Zagreb: Mozaik knjiga
Vitez, G. (2009) Kako živi Antuntun. Zagreb: Mozaik knjiga
Paljetak, L. (2003) Miševi i mačke naglavačke. Zagreb: Golden marketing
- Spoznajni razvoj:
Walsh, M. (2008). 10 načina da pomognem očuvati svijet u kojem živim. Zagreb: Planetopija
Moost, N. (2001). Mrvica raste u maminom trbuhu. Zagreb: Golden marketing
Ciboul, A. (2001). Pet osjeta. Zagreb: Profil
- Socio – emocionalni razvoj:
Silverstein, S. (1992). Drvo ima srce. Zagreb: Ilyrcium
Škrinjarić, S. (1999). Plesna haljina žutog maslačka. Zagreb: Golden marketing
Pfister, M. (1996). Riba duginih boja. Ljubljana: Epta (POU Korak po Korak, br. 66 2011/2012)

2.6. Važnost čitanja slikovnice

Čitanje slikovnica povećava emocionalnu inteligenciju i privrženost, razvija samosvijest i samopouzdanje, a djeca kojoj se čita od najranije dobi brže uče, bolje se snalaze u komunikaciji s drugima, zainteresiranija su za okolinu, maštovitija su i kreativnija. Redovno čitanje proširuje rječnik djeteta, razvija predčitačke vještine i spremnost za samostalno čitanje (<https://vrtic-medobruno.zagreb.hr/>).

Osim što djeci omogućuje lakše i zabavnije učenje te ima pozitivan utjecaj na govorno – jezični razvoj, čitanje slikovnica potiče funkcije mozga koje su osnova kasnijem učenju djeteta. Da bi se dijete osjećalo ugodno čitajući slikovnice, potrebno je osigurati posebno mjesto za interakciju koje će djetetu ostati u lijepom sjećanju. Stvaranjem ugodne atmosfere prilikom čitanja potiče se senzorni dio mozga, a samim time stimuliraju se svi osjeti kojima dijete

slikovnicu doživljava na jedinstven način. Ako se djetetu pruži dovoljno poticajna okolina za čitanje slikovnica, ono će i kasnije u životu čitanje povezivati s ugodom, a čitanje jednostavnog štiva zamijenit će s učenjem.

Također, da bi dijete bilo što opuštenije prilikom čitanja slikovnice, poželjno mu je biti što bliže. Tijekom čitanja, djetetu je potreban osjećaj sigurnosti bez osjećaja straha koji može ometati učenje.

Čitajući prve slikovnice djetetu, poželjno je odabrati priču kraćeg sadržaja, a kako se pažnja djeteta povećava, tako bi se trebalo produljivati i trajanje čitanja. Odrasla osoba ima ulogu posrednika u učenju i time povećava zonu proksimalnog razvoja djeteta, a zona je razlika između onoga što dijete može naučiti samostalno i onoga što može naučiti uz pomoć odrasle osobe. Na taj način dijete postaje sve spremnije za samostalno učenje.

Korištenjem različitih visina i dubina glasova, zvukova i glasanja tijekom čitanja slikovnice, potiče se slušna percepcija djeteta. Dramatizacijom priča postaje sve zabavnija i zanimljivija, a dijete razvija vještinu kritičkog slušanja što mu pomaže prosuditi sadržaj poruke.

Da bi dijete usvojilo smjer čitanja s lijeva na desno, poželjno je prstom pratiti tekst koji se čita. Osim toga, praćenjem teksta prstom potiče se fonemska svjesnost koja omogućuje da identificiramo, čujemo i koristimo glasove u jeziku. Čuti i prepoznati glas u riječi prvi je korak ka usvajanju čitanja.

Čitanjem iste slikovnice više puta, dijete razvija mišljenje o radnji te je potaknuto na razmišljanje o promjeni završetka priče ili na usporedbu pročitane slikovnice sa svakodnevnim situacijama. Isto tako, djeca razvijaju pamćenje koje im omogućuje prepričavanje radnje slikovnice, a samim time i korištenje govora i jezika.

Isticanjem boja, oblika i likova potiče se vizualna percepcija. Istaknute ilustracije pomažu djetetu uočavati, raspoznavati i imenovati detalje.

Tijekom čitanja slikovnice, potrebno je govoriti što jasnije i razumljivije da bi dijete bez smetnje moglo čuti priču. Dok nas dijete sluša kako čitamo, ono usvaja način našeg govora pa se na taj način potiče i razvoj govora djeteta te ispravno korištenje jezika.

Ako odrasla osoba potiče dijete na uočavanje ilustracija iz slikovnice i ispituje ga o prikazu, dijete razvija analitičko razmišljanje kojem dijete logično zaključuje na temelju viđenog.

Kada dijete usvoji radnju slikovnice slušanjem i razumijevanjem, poželjno ga je potaknuti na samostalno prepričavanje. Dok dijete razmišlja o radnji i prepričava svojim riječima, ono razvija mišljenje višeg reda koje uključuje kritičko mišljenje, kreativnost, inovativnost i rješavanje problema (<http://vrtic-dugi-rat.hr/citanje-hrana-za-mozak/>).

2.7. Bogaćenje rječnika

Ako želimo što više utjecati na razvoj govora djeteta, prilikom čitanja slikovnica potrebno je komentirati i objasniti sadržaj, imenovati likove i dati djetetu mogućnost da predvidi slijed događaja. Poželjno je postavljati pitanja da bi dijete samostalno logički zaključivalo i izreklo svoje mišljenje pri čemu će se govorno i jezično izražavati i time bogatiti rječnik. Važnu ulogu za širenje rječnika ima i uspoređivanje stvarnih događaja i onih izmišljenih u slikovnici.

Primjeri poticajnih pitanja u svrhu bogaćenja rječnika tijekom čitanja slikovnice:

- „Što bi ti napravio da si taj lik?“
- „Što bi ti napravio u toj situaciji?“
- „Bi li napravio isto što i on?“
- „Kako bi se ti osjećao da ti se ovo dogodi?“
- „Što misliš, kako bi ovaj događaj mogao završiti?“ (<http://martininblog.hr/knjige-za-djecu-i-njihov-utjecaj-na-rani-govorno-jezicni-razvoj/>).

Ponavljajući istu slikovnicu, dijete će slušanjem obogaćivati i širiti razumijevanje i govor čemu će doprinijeti poznavanje sadržaja priče, a samim time i spoznavanje značenja novih riječi i pojmova (Čudina – Obradović, 2002).

2.8. Načini čitanja slikovnice

Da bi djeca bila aktivno uključena u čitanje slikovnice i da im se radnja priče može što uzbudljivije prenijeti, postoje tehnike čitanja slikovnice koje će djecu kreativno i kvalitetno uvesti u radnju slikovnice.

- **Transformativni dijaloški proces**

Ovim procesom osvješčuju se različitosti i ravnopravnost, a sadrži četiri faze. Jedna od faza je deskriptivna faza u kojoj odgojitelji ispituju djecu o pročitanoj slikovnici te ih se potiče na razmišljanje. Slijedi faza individualnog ispitivanja gdje odgojitelj povezuje radnju slikovnice sa životom i iskustvima djece što djecu potiče na razgovor i iznošenje misli i mogućih problema koji ih zaokupljaju. U fazi kritičkog razumijevanja, djeca imaju mogućnost analizirati radnju i istražiti opcije s ciljem donošenja zaključka temeljeno na vlastitim vrijednostima i prethodnim iskustvima. Cilj vođenja dijaloga u fazi refleksije ili transformacije je potaknuti djecu na razmišljanje o svojim postupcima i na mijenjanje potrebnog te na vlastiti utjecaj na druge oko njih.

- **Procesna drama**

Priča ili slikovnica može biti poticaj na procesnu dramu, a procesna drama ne mora uvijek biti inicirana od strane odgojitelja, već i od djece. Procesna drama se može izvesti kao zatvoreni oblik gdje su radnja i cilj već definirani ili kao otvoreni oblik u kojem se teži doživljaju i kreativnosti, izmišljaju se nove lokacije, predmeti i likovi iz priče.

- **Vođeno čitanje**

Vođeno čitanje mogu primijeniti roditelji, odgojitelji i učitelji, a smatra se da je to strategija razvoja kritičkog mišljenja i učenja koju je moguće primijeniti u odgojno – obrazovnom radu. U vođenom čitanju naglasak je na kritičkom mišljenju i odnosu djeteta prema različitom sadržaju, a njime se potiče apstraktno, kreativno i kritičko mišljenje te se razvijaju kognitivne, emocionalne i socijalne sposobnosti djeteta. Vođeno čitanje ima tri faze od kojih je prva evokacija. U spomenutoj fazi odrasla osoba pokaže djetetu slikovnicu i pročita naslov te ga pita što misli, o čemu se u priči govori. Poticanjem djeteta na odgovor, dijete razvija maštu i verbalno izražavanje. Druga faza vođenog čitanja sastoji se od čitanja i prekidanja na zanimljivim dijelovima priče da bi se ispitala očekivanja djece od pročitanog, ali i očekivanja onog što slijedi. U zadnjoj, trećoj fazi vođenog čitanja, dijete povezuje očekivanja od priče i pročitanu sadržaj. Dijete se potiče na povezivanje radnje priče s vlastitim iskustvima, nekom drugom znanom pričom ili na to da sama osmisle drugačiji završetak priče. Osim tri spomenute faze, vođeno čitanje razvija četiri tipa razumijevanja: globalno (opće razumijevanje sadržaja), interpretativno (otkrivanje odnosa i spajanje ideja iz različitih područja), osobno razumijevanje (povezivanje novih sadržaja s osobnim iskustvom) i kritičko

razumijevanje (razumijevanje i otkrivanje važnosti neke informacije) (POU Korak po Korak, 2011/2022).

3. GOVORNI RAZVOJ

Govor je aktivnost pomoću koje čovjek znakovima i simbolima iskazuje svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenje. Najvažnija funkcija govora je komunikacija te se razvija predvidim redoslijedom, ovisno o razvoju i dobi. Smatra se da je osjetljivo razdoblje za usvajanje govora u ranom djetinjstvu, a prema E. H. Lennenberg (2001), kritično razdoblje je u rasponu od osamnaestog do dvadeset i četvrtog mjeseca djetetova života, u kojem djeca započinju govoriti, dok se osjetljivim razdobljem za razvoj govora smatra razdoblje od druge godine života do puberteta. Osjetljivost za razvoj govora povezana je sa razinom sazrijevanja živčanog sustava te je važno da u tom razdoblju dijete ima poticajnu socijalnu okolinu uz koju će početi koristiti svoje urođene mogućnosti, to jest govoriti.

Razvoj govora odvija se u sljedećim elementima:

- glasovni (fonološki) razvoj,
- rječnički (značenjski/semantički) razvoj,
- razvoj gramatike,
- komunikacijski (pragmatički) razvoj,
- razvoj znanja o govoru (metalingvistička svijest).

Govorni razvoj prati se preko predverbalnog i verbalnog razdoblja. U predverbalnom razdoblju stvaraju se preduvjeti za kasniji razvoj govora i jezika, a smatra se da je to razdoblje od rođenja do prve smislene riječi ili rečenice. Do kraja predverbalnog razdoblja, dijete usvaja funkcije za lakše svladavanje materinskog jezika, a jedne od funkcija su intonacija i ritam koje djeca rano percipiraju i počinju oponašati.

Prve riječi nastaju između dvanaestog i osamnaestog mjeseca, odnosno između desetog i petnaestog mjeseca života te time započinje verbalno razdoblje koje označava razdoblje od prve smislene riječi ili rečenice do ispravnog upravljanja govorom, što se događa oko desete godine života. Verbalnim razdobljem se smatra i kasnije bogaćenje i izgrađivanje rječnika. Za razvoj govora vrlo je važan sluh koji je već pri rođenju dobro razvijen, ali se i dalje razvija. U prve dvije godine života djeca su osjetljiva na zvukove važne za percepciju govora. Tako dojenče ima sposobnost razlikovanja intenziteta zvuka, a oko petog i šestog mjeseca života osjetljivost

za tonove visokih frekvencija djetetu je gotovo jednako dobra kao i kod odraslih osoba. Dojenče uspostavlja slušnu kontrolu nad zvukovima koje proizvodi, oko drugog mjeseca života stječe kontrolu nad intenzitetom glasa, tijekom trećeg i četvrtog mjeseca stječe kontrolu i nad visinom glasa, dok tijekom petog mjeseca uspostavlja i kontrolu nad izgovorom glasovnih sekvenci (Vasta i sur., 1998) (Starč i sur., 2004).

3.1. Govorni razvoj djeteta od rođenja do prve godine života

U prva dva mjeseca života dojenče se glasa krikom, plačem i zvukovima što se naziva faza kričanja. Ova faza nije komunikacijski usmjerena, već dijete glasanjem izražava ugodu ili neugodu. Prilikom izražavanja stanja u kojem se dijete nalazi, majčinom pravilnom reakcijom počinje se uspostavljati rana emotivna komunikacija za koju se smatra da je preduvjet za opći i govorni razvoj djeteta.

Tijekom drugog mjeseca života dijete počinje proizvoditi jednostavne vokalne zvukove te time započinje faza gukanja koja je povezana s osjećajem ugone. Gukanje se oblikuje pod utjecajem okoline tako što roditelji na djetetovo gukanje reagiraju smiješkom ili oponašanjem što je uzrok sve češćeg djetetovog gukanja. Može se pretpostaviti da je gukanje vrsta komunikacijskog sredstva tijekom kojeg roditelji i dijete izmjenjuju gukanje i slušanje, što razvija djetetovu svijest o izmjeni redoslijeda kao komunikacije.

Oko šestog mjeseca života započinje faza slogovanja gdje dojenče spaja nekoliko jednostavnih slogova, koje ponavlja pjevušeći. Također, dijete oponaša glasove iz okoline.

U dobi od devetog i desetog mjeseca života, dijete gubi neke glasove, a sve više ponavlja glasove materinskog jezika.

Približavanjem prve godine života, dijete sve manje ponavlja slogove, a počinje izgovarati kombinacije glasova koje nalikuju riječima, na primjer be – ba. Takve kombinacije slogova se često tumače kao djetetove prve riječi, no to su ipak samo slučajne kombinacije izgovora (Starč i sur., 2004).

3.2. Govorni razvoj djeteta u dobi od prve do druge godine života

U dobi od prve do druge godine života, dijete se koristi rječnikom od 20 do 50 riječi (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

U dobi od dvanaest do osamnaest mjeseci pojavljuju se prve djetetove riječi koje se nazivaju holofrazama, to jest rečenicama od jedne riječi kojima, uz geste i mimiku, dijete uspješno komunicira s okolinom.

U ovoj dobi dijete brbljajući oponaša govor odraslih, ispravno odgovara na pitanja: „Što je to?“, „Tko je to?“, „Kamo idemo?“, riječima traži jesti i piti, postavlja prva pitanja, na primjer: „Ide van?“.

Dijete govori o sebi u trećem licu, zove se imenom, počinje upotrebljavati zamjenice ja i ti, imenuje predmete, pokazuje interes za predmete pa postavlja pitanja: „Što je to?“, „Gdje je to?“.

Sa osamnaest mjeseci djetetovog života, dolazi do naglog usvajanja riječi i imenovanja, što se naziva razdobljem eksplozije imenovanja.

Krajem druge godine života, dijete oblikuje prvu rečenicu, najčešće od dvije riječi ključnih za poruku, dok druge riječi izostavlja. Takav govor se naziva telegrafski govor, na primjer: „Šta to?“, „Di je?“ (Starčević, 2004).

3.3. Govorni razvoj djeteta u dobi od druge do treće godine života

U dobi od druge do treće godine života, dijete se koristi rječnikom do 500 riječi (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

U ovoj dobi dijete rado sluša govor odraslih, ali još uvijek ne može ponoviti rečenicu dužu od dvije riječi. U izgovoru ima pogrešaka zbog ispuštanja suglasnika teških za izgovor pa ih zamjenjuje sličnima ili izgovara iskrivljeno. Vremenske priloge može izgovarati netočno pa tako zna reći: „Idem jučer kod tebe.“, „Bio sam sutra na sladoledu.“

Dijete upotrebljava zamjenice (ja, ti, mi), posvojne zamjenice (moje, tvoje, naše), pridjeve (velik, mali, lijep, dobar), negacije (ne, nema, nije).

Odgovara na pitanja i vodi jednostavne razgovore. Sposobno je ispričati kratku priču ili doživljaj, razgovara samo sa sobom i igračkama, zna napamet pjevati pjesmice, glumi u igri te traži ponavljanje priča ako mu se svidjela, imenuje i opisuje svoj crtež, postavlja pitanje „Zašto?“ kojim želi čuti razlog ili objašnjenje, prisutan je "imperativni" govor koji je prisutan u prijetnjama, žalbama i zahtjevima (Starc i sur., 2004).

3.4. Govorni razvoj djeteta u dobi od treće do četvrte godine života

U dobi od treće do četvrte godine života, dijete se koristi rječnikom do 1500 riječi (<https://djecjivrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

Dijete s navršene tri godine života može smišljati priče u kojima počinje od stvarnih činjenica, a završava s izmišljenim ljudima i situacijama. Osim priča, dijete može kreirati riječi, stvarajući izvedenice i takozvane neologizme. Na primjer, dijete će za zebru reći: „šareni konj“.

Početak treće godine života, dijete se imenuje vlastitim imenom, a krajem zamjenicom ja. Pita kako se što zove, postavlja pitanja: „Tko je?“, „Što je?“, „Gdje je?“, „Čije je?“. Uz poticaj koristi izraze: hvala, molim, izvoli, dobar dan.

Dijete je sklono verbalnoj drskosti i prepirkama kojima rješava sukobe.

U toj dobi može doći do mucanja jer dijete želi puno toga reći, ali govor još ne prati misaoni napredak (Starc i sur., 2004).

3.5. Govorni razvoj djeteta u dobi od četvrte do pete godine života

U dobi od četvrte do pete godine života, dijete se koristi rječnikom do 2000 riječi (<https://djecjivrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

Četvrta i peta godina su godine dječjih pitanja te govor u ovom razdoblju ima važnu ulogu u spoznajnom razvoju.

Od četvrte godine djeca vole *nonsensne* govorne igre u kojima će ispričati nešto smiješno, pogrešno, naopačke ili nelogično. Vole se igrati u ulogama i govoriti u ime nekog lika, predmeta ili životinje. U igri se koristi naredbama i uputama, probleme rješava pregovaranjem i uvjeravanjem.

U ovoj dobi dijete se koristi potpunom rečenicom, svim vrstima riječi, a rečenicu produžuje najčešće veznikom – i. Dijete je sposobno voditi duži razgovor, pričati duže priče, govoriti o nedavnim događajima, voli da mu se čitaju priče koje kasnije može glumiti s prijateljima, smišlja šale, slaže rimu, traži informacije o onome što ga zanima, izražava svoje mišljenje i govori o svojim osjećajima (Starc i sur., 2004).

3.6. Govorni razvoj djeteta u dobi od pete do šeste godine života

U dobi od pete do šeste godine života, dijete se koristi rječnikom od 3000 do 6000 riječi (<https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>).

Petu godinu života obilježava nagli razvoj rječnika.

Dijete govori tečno i u govoru ima sve glasove. U razgovoru opisuje i koristi se izrazima: „To je kad...“, „To je za...“.

Osim dosadašnjeg korištenja veznika -i, dijete počinje koristiti i veznike: ili, a, onda. Dijete je sposobno zamijetiti greške u govoru drugih, a u igri dodjeljuje uloge i dramatizira priču. Povećan je interes za slova i knjige te ih rado razgledava i traži da mu se čitaju.

Ljutnju sve više izražava verbalno, ruga se, psuje, svađa se, često odgovara sa : „Neću“, ali i rabi izraze pristojnosti, kao: molim, hvala, oprosti te pozdrave.

Osim situacijskog govora, to jest o onome što neposredno vidi ili radi, dijete priča i o prošlim i budućim situacijama ili događajima (Starc i sur., 2004).

3.7. Govorni razvoj djeteta u dobi od šeste do sedme godine života

Izgovor svih glasova pri izgovoru djeteta se čisti, usvojena su gramatička pravila, rabe se sve vrste riječi i rečenica. Rječnik sedmogodišnjaka je bogat, no to ovisi o okolini u kojoj dijete odrasta. Prema istraživanjima (Ljubešić, 1997), predškolske ustanove djeluju poticajno na razvoj govora djeteta. Dobar glasovni govor preduvjet je za učenje pisanog jezika.

Bez poteškoća dijete može iznijeti svoje misli, osjeća je i potrebe te ispričati događaje logičnim slijedom.

Dijete se uspješno dogovara s drugima, planira uloge, inicira i održava komunikaciju, sudjeluje u grupnom razgovoru, dogovorom rješava konflikte, prisutno je govorno stvaralaštvo prilikom simboličke igre (Starč i sur., 2004).

4. JEZIČNI RAZVOJ

Jezik je način kombiniranja glasova, znakova, riječi i rečenica u svrhu iskazivanja misli, prenošenja poruka i razumijevanja drugih ljudi. Da bi dijete naučilo govoriti i koristiti se jezikom, potrebni su mu kvalitetni uzori, to jest roditelji, čije aktivno sudjelovanje u odgoju djeteta obogaćuje njegove jezične sposobnosti. Jezik se ne poučava, već se razvija individualnim ritmom razvoja djeteta. Razvoj jezika odvija se različito od djeteta do djeteta, a ovisi o utjecaju dječjih stilova, temperamentu i osobnosti. Također, na razvoj jezika može utjecati obiteljsko kulturalno i jezično podrijetlo.

Tijekom prvih šest godina života, dijete će usvojiti osnove komunikacije koje će mu pomoći u socijalizaciji i učenju. Jačanjem jezičnih vještina, dijete će na primjeren način moći izražavati svoje osjećaje i misli, iznositi ideje i stavove, slijediti svoje interese, sakupljati informacije, pomagati drugima i procjenjivati ono što čuje i čita (Apel i Masterson, 2004).

4.1. Sustavi komunikacije

Sustavi komunikacije predstavljaju pravila koja moramo poštivati u komunikaciji kako bismo bili jasni i razumljivi u prenošenju poruke. Sustavi uključuju glasove, značenje, poredak, oblike riječi i društvenu upotrebu jezika.

- Sustav glasova: fonologija

Glasovi su zvukovi koji su standardni za naš jezik, a navedeni sustav bavi se glasovima govora kojima se služimo u komunikaciji. Kada se služimo glasovima našeg jezika, razmjenjujemo informacije među pojedincima. Zvukovi koji nisu dio smislenih riječi, nisu govorni glasovi. Važno je znati da pojam "glas" nije jednak pojmu "slovo". Komunikacija i upotreba jezika ne mora se uvijek odvijati korištenjem glasova. Nijemi ljudi komuniciraju znakovnim jezikom te se jezik s glasovima zamjenjuje gestama ruku, pokretima i položajem tijela (Apel i Masterson, 2004).

- Sustav značenja: semantika
Semantika uključuje opće vrste riječi, ali i značenje pojedinih riječi. Riječima se služimo za izražavanje i prenošenje poruke sugovorniku (Apel i Masterson, 2004).
- Sustav poretka i oblika riječi: gramatika (sintaksa i morfologija)
Poredak riječi je u svakom jeziku drugačiji te, ovisno o jeziku izražavanja, moramo poštivati pravila raspoređivanja riječi dok govorimo i pišemo. Sintaksa je sustav čija pravila poštujemo kada određujemo red riječi. Za pravilno usvajanje jezika, nužno je usvojiti pravila povezivanja riječi i dijelova rečenica, to jest povezati riječi u smislenu rečenicu. Morfologija se koristi za opisno prenošenje poruka. Na primjer, navođenje količine, roda, objekta, vremena, smjera te navođenje radnje subjekta (Apel i Masterson, 2004).
- Sustav društvenog jezika: pragmatika
Pragmatika se bavi načinima korištenja jezikom u komunikaciji. Dijete u razgovoru s odraslima postavlja pitanja, obavještava i upozorava, ali tijekom razvoja mora usvojiti određena pravila. Djeca, a tako i odrasli, moraju se pridržavati pravila da bi komunikacija bila što kvalitetnija. Na primjer, osoba može govoriti kada je red na njoj, uspostavljati kontakt očima, mijenjati način govora s obzirom na to s kim razgovara te objasniti poruku ako je sugovornik zbunjen. Kada se uoči da dijete s bakom i djedom razgovara "pristojno", a s mlađom djecom "djetinjasto", može se reći da su pravila društvenog ophođenja jezikom usvojena (Apel i Masterson, 2004).

4.2. Jezični razvoj djeteta u prvoj godini života

Dojenče je naučilo prepoznati majčin glas još u utrobi, a dijete od tri dana života može razlikovati majčin glas od glasova drugih. Roditeljski glas ima ulogu smirivanja djeteta te je nužan razgovor s dojenčetom od prvog dana njegova života kako bi, putem njemu ugodnog glasa, moglo učiti od najranijih dana života.

Dojenče između četvrtog i šestog mjeseca života počinje isprobavati mogućnosti što sve može učiniti s grlom, jezikom i ustima, a time se igra vokalnim sustavom i uočava za što je sve sposobno.

Početak ovladavanja jezikom i vještinama komuniciranja je od najranije dobi u interakciji s roditeljima. Kada roditelj pozitivno reagira na nešto što dijete učini, ono će shvatiti da je učinilo nešto dobro te će takve radnje i ponavljati. Isto tako, vještina združene pozornosti je priprema za usvajanje jezika. Združena pozornost je aktivnost u kojoj roditelji s djetetom promatraju neki predmet i komentiraju ga, što će ukrasti djetetovu pozornost i riječi roditelja će imati ulogu jezičnog uzora.

Nakon šest mjeseci života, dijete će kontrolu nad vokalnim sustavom pokazati izgovaranjem nizom suglasnika i samoglasnika. S osam ili devet mjeseci života, dijete će početi pokušavati oponašati intonaciju ili riječ koju roditelji izgovaraju, bez obzira što ne zna njeno značenje.

Djeca nerijetko izmisle svoju riječ ili koriste geste kojima se koriste kada žele nešto reći ili dobiti. Na bilo kakvo brbljanje djeteta treba uzvratiti brbljanjem i pričanjem pretvarajući se da se vodi razgovor.

Na razvoj komunikacijskih vještina može se utjecati tijekom svakodnevnih aktivnosti: presvlačenja, kupanja i hranjenja. Važno je da prilikom interakcija s djetetom roditelj imenuje radnju koju radi ili predmet koji koristi da bi dijete moglo prepoznati te usvojiti redoslijed i imenovanje radnje ili predmeta (Apel i Masterson, 2004).

4.3. Jezični razvoj djeteta u drugoj godini života

Kada dijete počne opisivati predmete ili događaje jednom riječju, može se reći da te opisne riječi sačinjavaju sustav značenja jezičnog sustava djeteta. Taj sustav značenja naziva se semantika, a semantički razvoj djeteta u dobi od prve do druge godine života izražava se jednom opisnom riječju. U drugoj godini života, dijete usvaja društvenu vještinu: pragmatiku.

Kada se dijete počne izražavati riječima, preporučljivo je nadograđivati 'učenje' putem čitanja djetetu ili kroz igru. Uvođenjem čitanja u ranoj dobi, dijete može rano osvijestiti važnost čitanja i prihvatiti rutinu koja će mu pomoću u školskoj dobi. Čitane knjige moraju biti jednostavne, jasne i s poznatim radnjama. Tijekom čitanja, poželjno je da odrasla osoba imenuje prikazane predmete i u njih upire prstom, a nakon nekoliko čitanja mogu se djetetu postavljati pitanja i zamoliti da imenuje sliku. Igra se prilagođava prema interesima djeteta, a uloga odraslih je da taj interes slijede i potiču imenovanje predmeta.

Prema istraživanjima dječjeg jezičnog razvoja:

- Djeca se prvo počinju koristiti riječima predmeta koje svakodnevno koriste, na primjer čarapa ili cipela,
- Sličnosti u osobinama roditelja i djeteta ima pozitivan utjecaj za napredan jezični razvoj,
- Govor usmjeren na dijete: tepanje i visina glasa, ima pozitivan utjecaj na bogatiji rječnik i gramatički pravilniji govor. Dijete kojem se tepalo ima veće samopouzdanje kao aktivan sudionik razgovora (Apel i Masterson, 2004).

4.4. Jezični razvoj djeteta u trećoj i četvrtoj godini života

Dijete počinje spajati više riječi u rečenicu šaljući poruku okolini o onome što treba ili želi. Osim stvaranja rečenica, dijete počinje upotrebljavati padeže i pomoćne glagole. Rječnik djeteta se proširuje kvalitativno i kvantitativno, ali će prve rečenice i dalje sadržavati već usvojene riječi.

Tijekom ove faze jezičnog razvoja, govor djeteta se poboljšava skoro do razine potpune razumljivosti. S obzirom da je usvojilo više riječi, dijete u ovoj dobi može lakše reći svoje misli i osjećaje, kao i iskazati želje i potrebe. Dijete je u mogućnosti izražavati se različitim stilovima, na primjer prema bebama i životinjama, a krajem treće godine počinju se pristojnije razgovarati sa starijim osobama. Trogodišnju djecu moguće je razumjeti 75%, a četverogodišnju 90% ili više.

Što se tiče bogaćenja rječnika čitanjem, preporučuju se knjige u kojima je radnja slična životu djeteta. Čitanjem takvog sadržaja, povećava se razumijevanje složenijih rečenica, a ponavljanje čitanja iste knjige način je učenja novih izraza i riječi. Čitanje knjiga maloj djeci pridonosi boljem razumijevanju redoslijeda događaja u priči i da se priča razvija logički u određenom vremenskom razdoblju. Poznavanjem radnje priče, dijete može odgovarati na pitanja vezana uz priču, nastaviti slijed događaja prepričavanjem ili ispraviti odraslu osobu u slučaju pogrešnog navođenja. Takve mu mogućnosti pomažu da promišlja, a zatim priča o događajima u logičkom i vremenskom slijedu.

Da dijete igru ne doživi kao učenje, razvoj jezika je potrebno poticati uvođenjem određenih pojmova u igru: boje, brojeve, prostorne odnose pa čak i slova (Apel i Masterson, 2004).

4.5. Jezični razvoj djeteta u petoj i šestoj godini života

Jezični razvoj u ovoj dobi događa se u svim područjima jezika: gramatika, glasovi, pragmatika (društveno jezična vještina) i semantika (značenje riječi). Osim daljnjeg razvoja jezika, dijete počinje usvajati predpisačke i predčitačke vještine.

Bogaćenje rječnika u ovoj dobi više nije usmjereno samo na usvajanje novih riječi, već i na usvajanje sinonima već korištenih riječi. Isto tako, dijete uči da jedna riječ može biti korištena u više izraza. Na primjer: prvi razred, prva stranica, prvo dijete.

Dijete se u društvenim odnosima služi kontaktom očima, uspješno održava i prelazi na sljedeće teme razgovora te izmjenjuje uloge govornika, a sada se počinje koristiti jezikom u svrhu dobivanja onog što želi, često neizravnim jezikom i namigivanjem.

Tijekom pete godine života, dijete će prepričavati priče ili proživljena iskustva s logičnom radnjom te će prikazivati uzročno – posljedične odnose.

Osim što se svakodnevno govorno – jezično razvija, dijete u ovoj dobi počinje usvajati i pisani jezik da bi stečene vještine primjenjivalo u razdoblju učenja čitanja i pisanja (Apel i Masterson, 2004).

5. POTICANJE GOVORNO – JEZIČNOG RAZVOJA

Za cjelokupan govorno – jezični razvoj djeteta potrebni su razvijeni biološki čimbenici, kao što su razvoj motorike govornih organa i slušne percepcije, psihološki pod koje spada intelekt te sociološki što znači utjecaj okoline. Ritam usvajanja i razvoja govora i jezika je individualan te ovisi o genetici, okolini, temperamentu djeteta i poticajima kojima je dijete okruženo. Budući da dijete najviše vremena provodi s roditeljima i odgojiteljima, primarni zadatak je učestalo komunicirati s djetetom, objašnjavati mu što se radi i što se planira raditi da bi ono upoznalo svijet oko sebe.

Poticaji govorno – jezičnog razvoja za djecu jasličke dobi:

- Oponašati zvukove predmeta i glasanje životinja da bi ih dijete naučilo oponašati
- Objašnjavati svega što se radi, na primjer prilikom presvlačenja da bi dijete shvatilo da svaka radnja ima svoj naziv
- Izmjenjivati jačine glasa, tihe i glasne riječi

- Koristiti geste i grimase u vokalizaciji
- Imenovati predmete kojima se koristiti odrasla osoba ili dijete
- Tijekom čitanja slikovnice, pokazivati likove te ih imenovati ili oponašati glasanjem
- Izbjegavati tepanje djetetu da ne bi usvojilo krivo izgovorene riječi
- Koristiti kratke i jednostavne rečenice u govoru
- Koristiti jednostavne naloge da dijete razumije uputu
- Imati strpljenja da dijete izrazi svoju misao do kraja
- Kroz igru ponavljati nazive stvari da ih dijete zapamti
- Poticati igre pretvaranja i oponašanja svakodnevnih aktivnosti
- Ispitivati dijete jednostavne stvari da ono odgovori sa DA/NE ili odmahne glavom potvrdu ili negaciju
- Prihvatiti pogreške u govoru djeteta dok se ono razvija

(<https://www.preskologija.com/razvoj-govora-kroz-faze-i-poticanje-razvoja/>)

Poticaji govorno – jezičnog razvoja za djecu vrtićke dobi:

- Imati strpljenja da dijete izrazi svoju misao do kraja
- Koristiti složenije naloge ako smo uvjereni da nas dijete razumije
- Poticati igre pretvaranja i oponašanja svakodnevnih aktivnosti
- Poticati usvajanje prostornih odnosa pokazujući te odnose u prostoru
- Poticati usvajanje boja imenovanjem i bojanjem
- Poticati uočavanje rime
- Poticati uočavanje prvog glasa u riječi
- Poticati brojanje i uspoređivanje količine – više, manje
- Poticati analizu i sintezu riječi
- Prihvatiti pogreške u govoru djeteta dok se ono razvija
- Poticati dijete da daje upute i objašnjava što radi
- Koristiti dvije do tri upute koje će dijete izvršiti

(<https://www.predskologija.com/razvoj-govora-kroz-faze-i-poticanje-razvoja/>)

5.1. Preporučeni priručnici i slikovnice za poticanje govora

Prilikom uočavanja odstupanja u govorno – jezičnom razvoju djeteta, uz stručnjake koji se bave govornim teškoćama i poremećajima, nerijetko se i roditelji angažiraju da bi njihova djeca primjerenim sadržajima što prije i lakše usvojila govor i jezik.

Za što kvalitetniji doprinos govorno – jezičnom razvoju djeteta kroz razne aktivnosti i igre, neki od preporučenih priručnika za poticanje govora su:

- Apel, K. (2004). Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje. Lekenik: Ostvarenje
- Velički, V., Katarinčić, K. (2011). Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor. Zagreb: Alfa
- Posokhova, I. (2009). Zabavan jezik u slikama i igrama 1. Zagreb: Planet Zoe
- Peteh, M. (2020). Kriš, kraš, Matijaš: u igri zajedno. Zagreb: Novi redak (<https://citajsvojbebi.hr/poticanje-govora-prirucnici-slikovnice-online-igre-danijela-petric/>)

Osim angažiranosti roditelja, odgojitelja i stručnjaka, važna je volja i ustrajnost djeteta. Da bi poticaj razvoja govora i jezika djetetu bio što zabavniji, oformljene su interaktivne slikovnice koje pridonose usvajanju novih pojmova, širenju rječnika i razvoju vještina pripovijedanja. Neke od primjerenih slikovnica za djecu su:

- Galewska – Kustra, M. (2020). Što radi Pino?. Velika Gorica: Planet Zoe
- Slikovnice iz serijala „Učimo govoriti“
- Eci, peci, pec. (2014). Zagreb: Naša djeca
- Hill, E. (2019). Gdje je Piko?. Zagreb: Mozaik knjiga
- Pia Mia ima novog prijatelja: slikovnica za poticanje cjelokupnog razvoja djeteta. (2019). Velika Gorica: Fabula 21. stoljeća (<https://citajsvojbebi.hr/poticanje-govora-prirucnici-slikovnice-online-igre-danijela-petric/>)

6. AKTIVNOSTI I PROJEKTI

Hrvatsko – knjižničarsko društvo – Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež, UNICEF, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko čitateljsko društvo, Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti i Hrvatsko logopedsko društvo sudjelovali su u organizaciji prve nacionalne kampanje za poticanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. Cilj kampanje je poticati odrasle osobe, a naročito roditelje, da s čitanjem naglas djetetu započnu već od rođenja djeteta da bi se što prije stvorila emocionalna veza između djeteta i odrasle osobe, ali i ugodno okruženje. Osim čitanja, cilj je potaknuti roditelje da što prije počnu s djecom posjećivati dječje knjižnice. Od početka kampanje, porastao je broj upisane djece u knjižnice, kao i broj posjeta knjižnicama. U kampanji je sudjelovalo preko 300 knjižnica širom zemlje te su se održale izložbe kvalitetnih slikovnica, predavanja o važnosti čitanja naglas, čitanje priča na lokalnim radiopostajama, u knjižarama, parkovima, na trgovima, u bolnicama, domovima zdravlja te knjižnicama (Bajkaonice, Obiteljske pričaonice, čitanje priča na stranim jezicima). Priče su putovale diljem zemlje i mogle su se posuditi u bibliobusu, a prikupljeno je više od 30 000 slikovnica u akciji „Čitam, dam, sretan sam“ za domove za djecu, dječje odjele bolnica, pedijatrijskih ordinacija te za vrtiće. U čitanju djeci je sudjelovalo preko 20 000 volontera, a priče su čitale i vile, glumci, pisci, spisateljice, gradonačelnici i liječnici (<https://www.citajmi.info/kampanja/>).

Dječji vrtić „Medo Brundo“ surađuje s Knjižnicom grada Zagreba Medveščak te je uključen u projekt pod imenom „Skitamo i slikopričamo“. U sklopu projekta, vrtićke skupine na posudbu od knjižnice dobivaju slikovnice, čiju radnju prikazuju likovnim izražajem, što bude prikazano za javnost u knjižnici. Isto tako, odgojne skupine surađuju organiziranjem zajedničkih čitanja slikovnica, nakon kojih razgovaraju o doživljajima priče. Likove iz pročitanih slikovnica izrađuju u obliku štapnih lutaka, kojima djeca dramatiziraju radnju pročitane slikovnice ili smišljaju vlastite priče. Nakon čitanja slikovnice, aplikacije s prikazom radnje stavljaju na djeci dostupna mjesta da bi potaknuli govor i prepričavanje (<https://vrtic-medobruno.zagreb.hr/>).

U dječjem vrtiću „Izvor“, u gradu Samoboru, odgojiteljice dobno mješovite skupine započele su suradnju s Dječjom knjižnicom Samobor. Čestim posjetima dječjoj knjižnici, nastao je projekt pod nazivom „Cmoljček Samoborček“. Djeca iz skupine su došla na ideju da bi, osim njihovog posjeta knjižnici, i "teta knjižničarka" mogla doći u posjetu vrtiću i čitati im slikovnice po želji. Osim kofera punog slikovnica, u pratnji knjižničarke uvijek je bila lutka „Cmoljček“ koju su izradila djeca iz skupine uz pomoć odgojiteljica. Naposljetku, svako dijete iz skupine je imalo priliku provesti određeno vrijeme kod kuće s lutkom „Cmoljček“. Tako je lutka s

djecom spavala, išla na izlete i u šetnje te u posjete obitelji. Sve doživljeno s lutkom, dijete bi skupini prepričavalo onog dana kada je lutku vratilo u odgojnu skupinu (<https://youtu.be/k7KMtLgzRN4>). Osim lutke, djeca su imala mogućnost posuditi slikovnice iz skupine po želji i čitati ih kod kuće s roditeljima. Zbog velikog oduševljena aktivnostima čitanja slikovnica, na inicijativu djece, svakodnevno prije dnevnog odmora djeca su bila ta koja su čitala priču po želji prijateljima iz skupine.

Smisao priče najlakše se prenosi prepričavanjem. Oblici prepričavanja su klasično prepričavanje, preuzimanje uloga likova iz priče i prepričavanje uz pomoć likova – modela. Živa priča, to jest prepričavanje priče uz pomoć modela odvija se u tri faze:

1. Odrasla osoba pročita priču
2. Odrasla osoba prepriča priču uz dramatizaciju modela
3. Dijete prepričava priču animirajući model

U vrtićkim skupinama preporuča se pričanje priče uz animaciju, zatim čitanje priče iz slikovnice, ponavljanje animacije i naposljetku poticanje djeteta na prepričavanje priče uz animaciju. Za model lika može se primijeniti realističan lik iz priče, na primjer lutka ili životinja, a poželjno je koristiti i prave predmete spomenute u priči. Primjena "žive priče" korisna je za razvijanje osjećaja za smisao i cjelinu priče, za bogaćenje rječnika i vježbanje izražavanja te za interes za čitanje i pisanje. Pridonosi i kognitivnom razvoju pomoću kojeg djeca uočavaju sličnosti i različitosti, nelogičnosti te pronalaženje jednostavnog rješenja u složenim situacijama (Čudina – Obradović, 2002).

7. ISTRAŽIVANJE

7.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja teme „Utjecaj slikovnice na jezični i govorni razvoj djece rane i predškolske dobi“ je uvid u učinkovitost slikovnice kao predmeta za razvoj govora i jezika. Osim osobnog mišljenja odgojitelja o spomenutoj temi, cilj je saznati detalje o odgojitelju kao što su dob, obrazovanje, duljina radnog staža, dob djece u odgojnoj skupini u kojoj trenutno rade i na koji način provode aktivnosti čitanja slikovnice kako bismo dobili informaciju u kojim okolnostima se provodi najkvalitetniji utjecaj slikovnice na govorni i jezični razvoj djece rane i predškolske dobi.

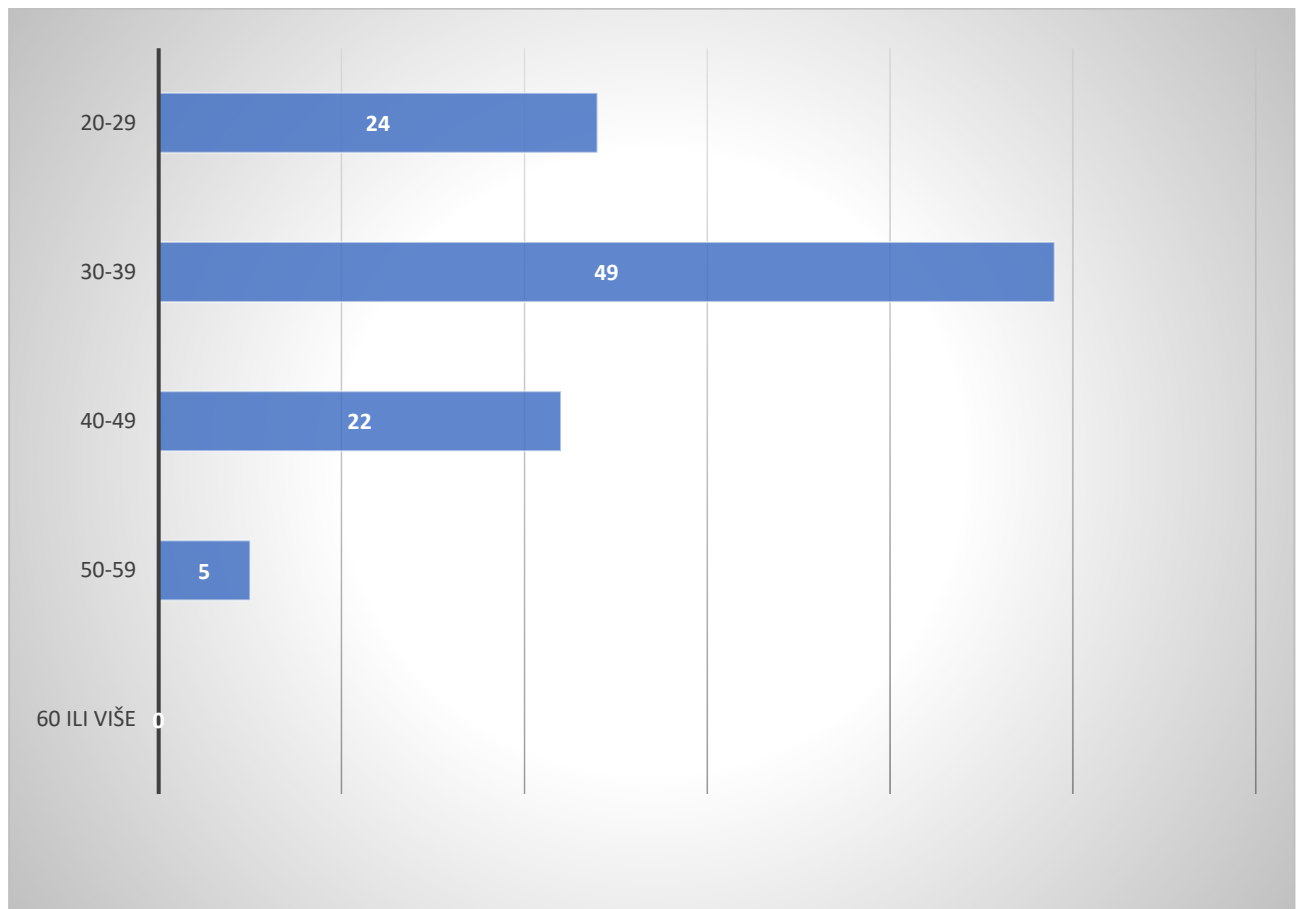
7.2. Mjerni instrument i postupak prikupljanja podataka

Kao metoda istraživanja korišten je online anketni obrazac. U suradnji s ravnateljima i odgojiteljima, na anketu je odgovorilo stotinu i tri ispitanika od kojih su svi odgojitelji djece rane i predškolske dobi. Anketa sadrži osamnaest pitanja.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

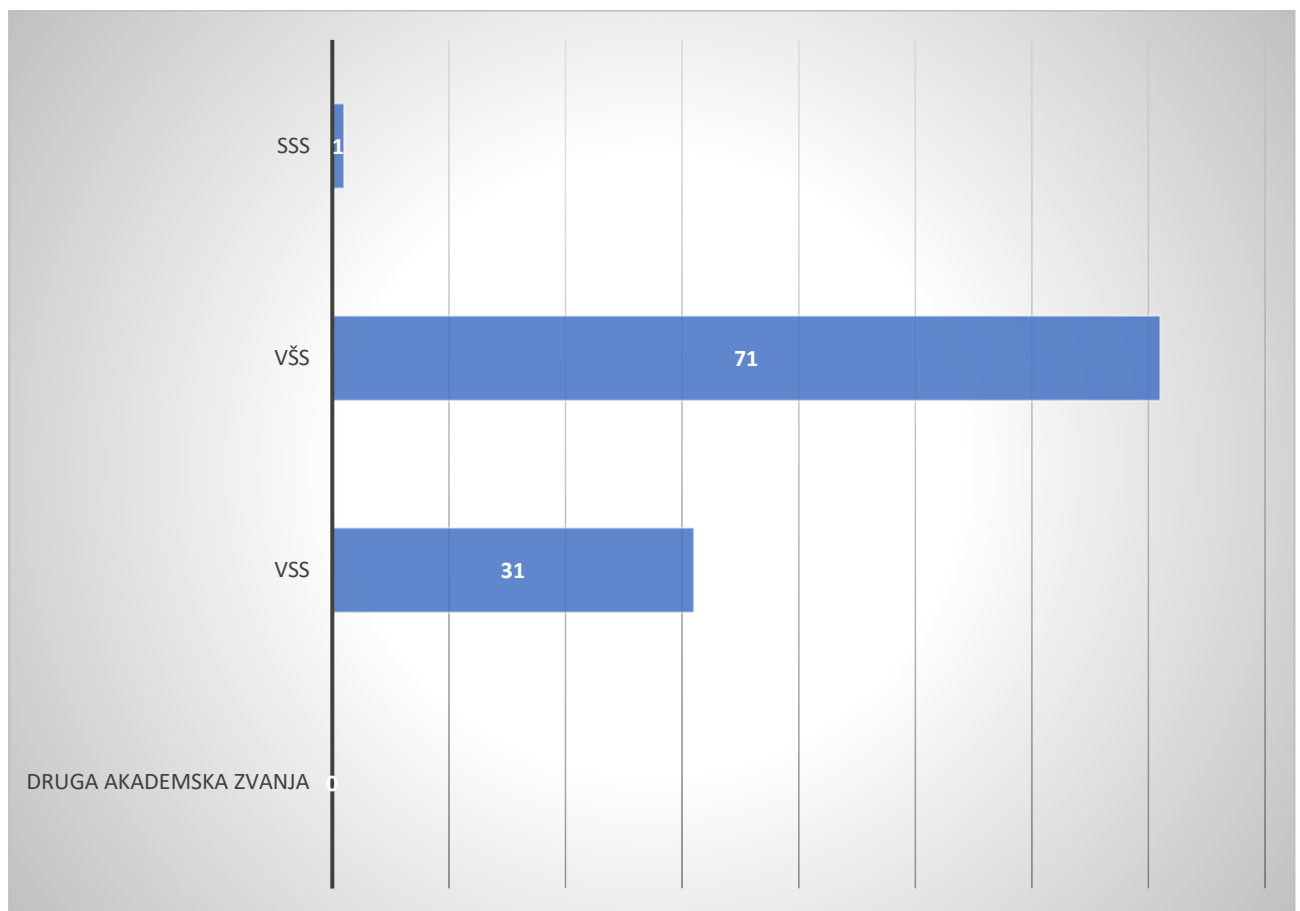
Prvo pitanje odnosi se na dobnu starost među odgojiteljima te im je bilo postavljeno pitanje „Kojoj dobnoj skupini pripadate?“ Raspon godina života ispitanika je od dvadeset (20) do pedeset i devet (59) godina. Najviše ispitanika koji su sudjelovali u anketnom upitniku je u rasponu godina od trideset (30) do trideset i devet (39), dok je najmanje ispitanika u rasponu od pedeset (50) do pedeset i devet (59) godina života.

Grafikon 1: Dobna skupina ispitanika

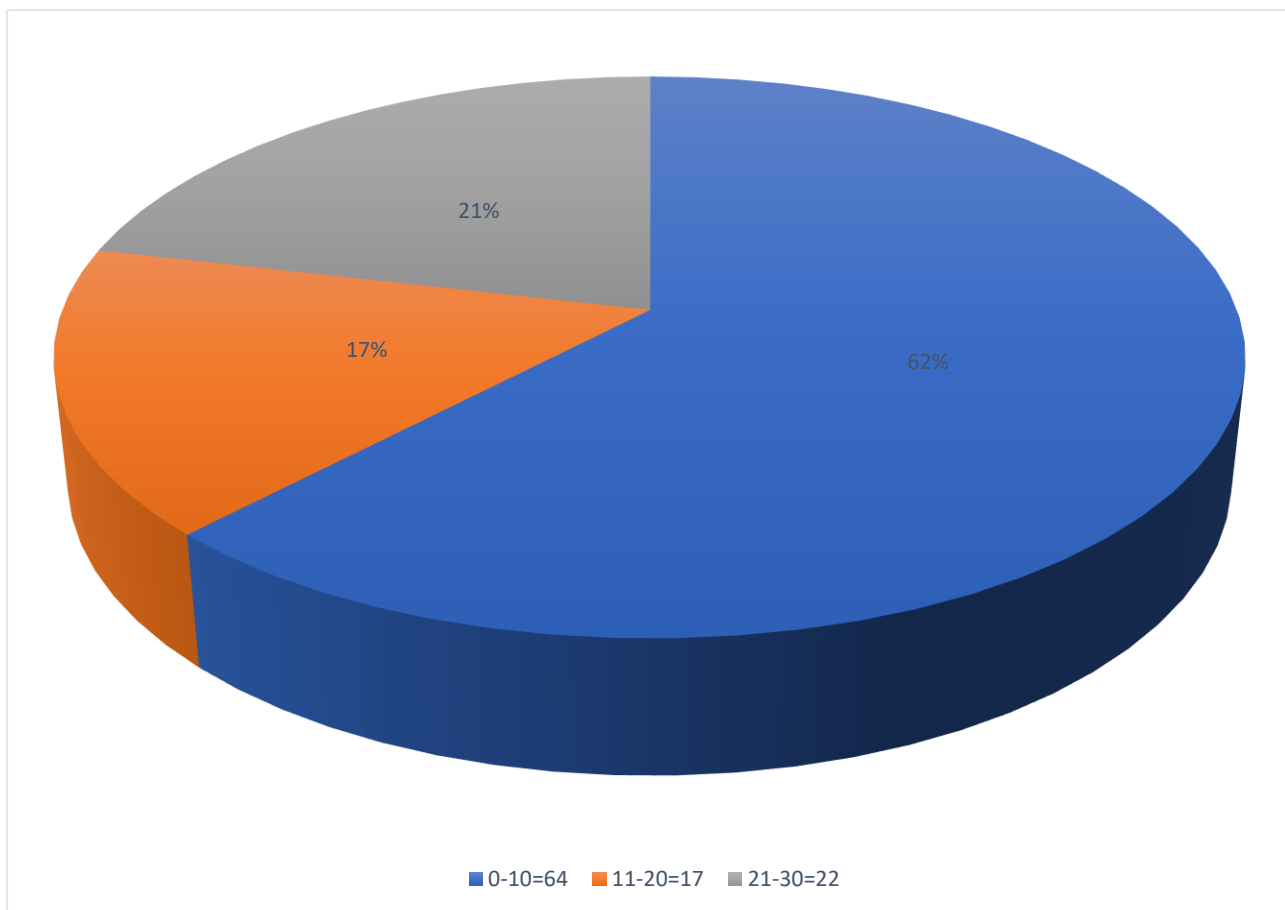
Drugim pitanjem željelo se saznati koja je razina stručne spreme među ispitanicima te im je bilo postavljeno pitanje „Koja je Vaša stručna sprema?“. Najviše ispitanika, njih sedamdeset i jedan (71) je odgovorilo da ima višu stručnu spremlu, trideset i jedan (31) ispitanik je odgovorio da ima visoku stručnu spremlu, dok samo jedan ispitanik ima završeno samo srednjoškolsko obrazovanje.

Grafikon 2: Razina stručne spremlu ispitanika

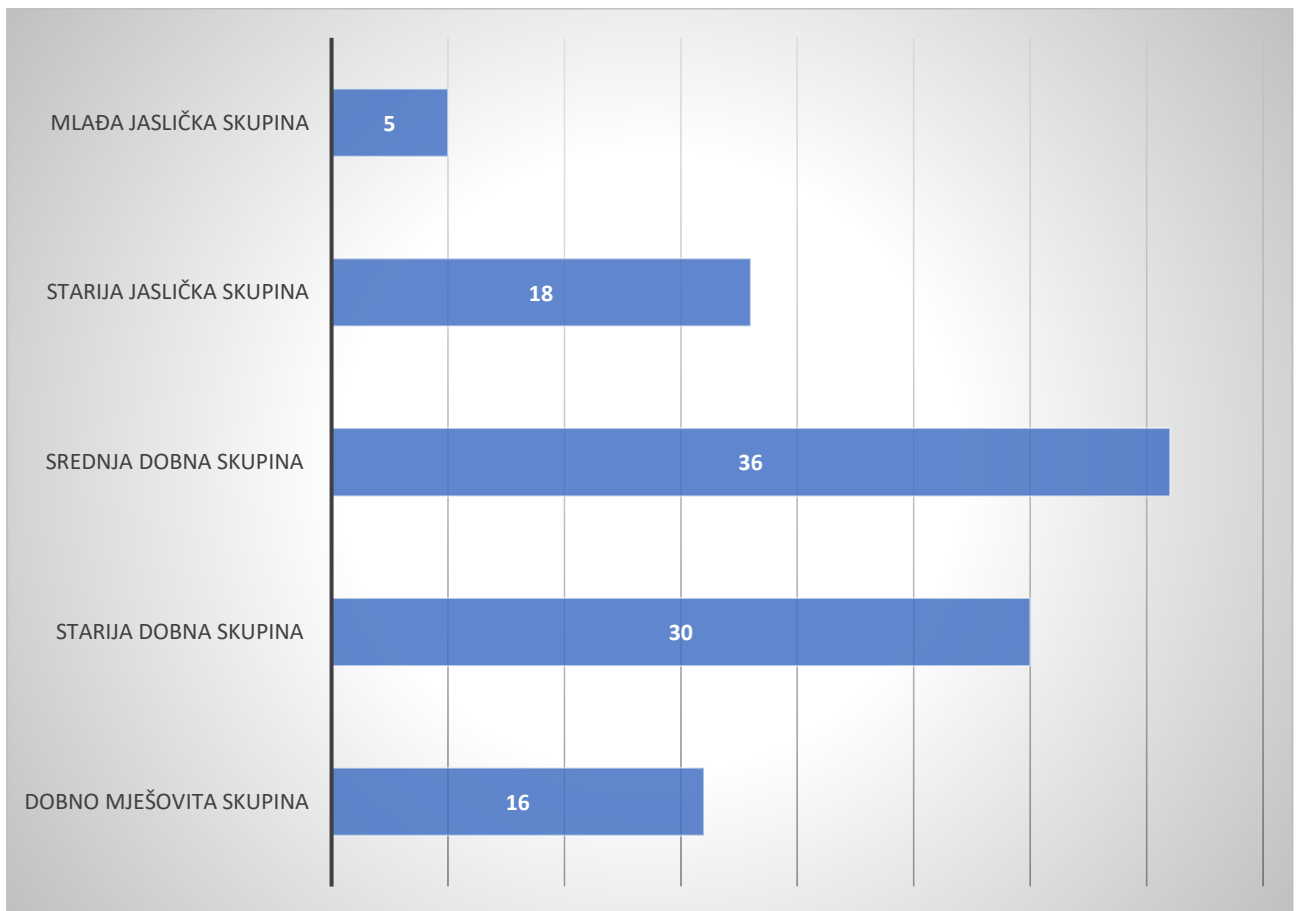
Treće pitanje odnosi se na duljinu radnog staža odgojitelja. Ispitanici rade u struci od nula (0) do trideset (30) godina, a najveći broj ispitanika, njih šezdeset i četvero (64), kao odgojitelji rade između 0 (nula) i deset (10) godina.

Grafikon 3: Duljina radnog staža ispitanika

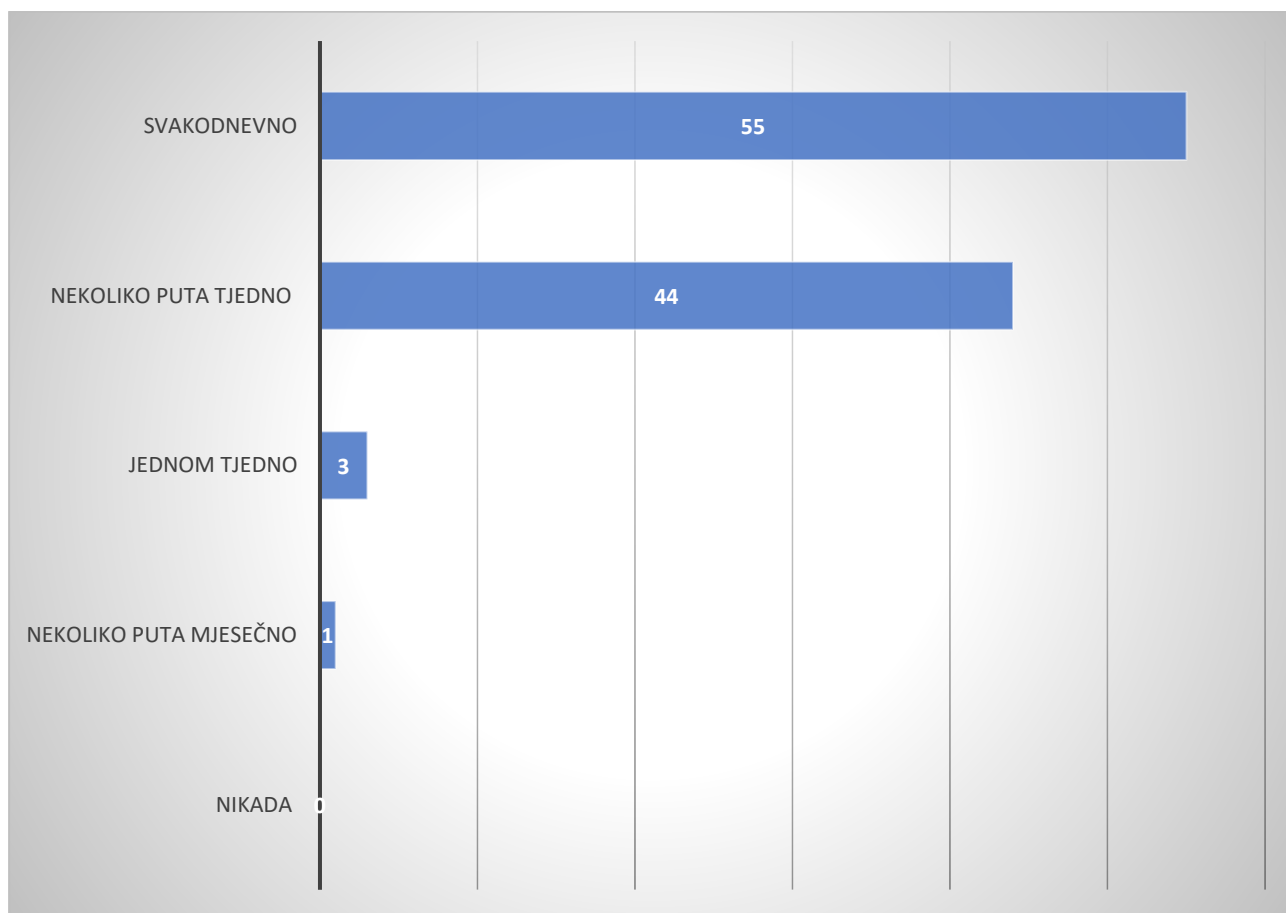
Odgovorima na četvrto pitanje dobivene su informacije u kojim dobnim skupinama rade ispitanici. Na postavljeno pitanje „U kojoj dobnj skupini trenutno radite?“, najviše ispitanika, njih trideset i šestero (36) odgovorilo je da radi u srednjoj dobnj skupini gdje su djeca životne starosti od četiri do pet godina života, dok samo pet (5) ispitanika radi u mlađoj jasličkoj skupini gdje je dobnj starost djece između jedne do dvije i pol godine života.

Grafikon 4: Dobne skupine rada ispitanika

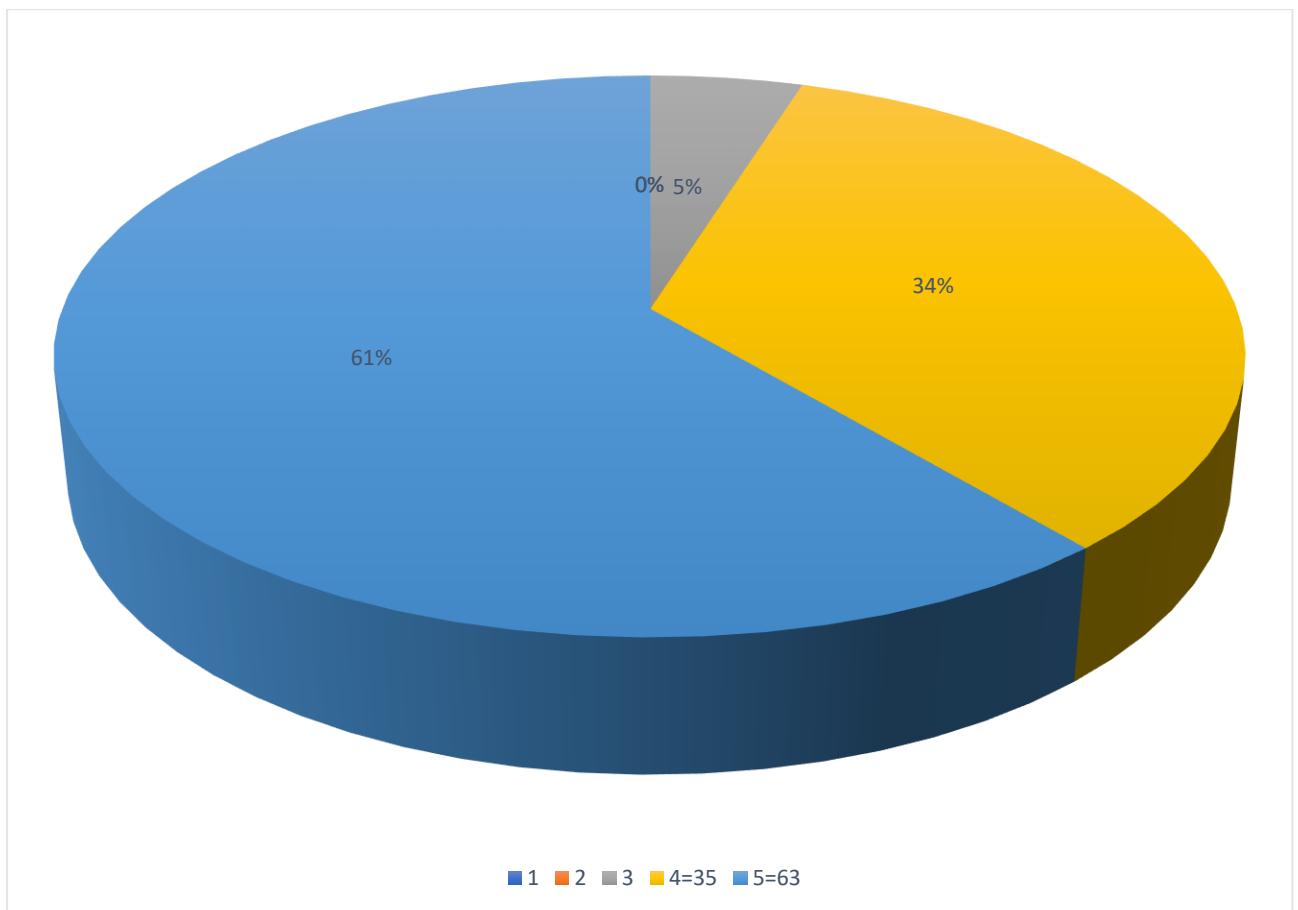
Petim pitanjem provjeravalo se koliko često odgojitelji provode aktivnosti čitanja slikovnica s djecom. Od ponuđenih pitanja, pedeset i petero (55) ispitanika je odgovorilo da slikovnice čitaju svakodnevno, dok je najmanji broj ispitanika, njih nula (0) i jedan (1) odgovorilo da slikovnice ne čita nikada ili tek nekoliko puta mjesečno. Odgovorima na postavljeno pitanje možemo saznati koliko često odgojitelj provodi aktivnosti čitanja slikovnica, a time i koliko često se djeca susreću sa slikovnicom.

Grafikon 5: Učestalost aktivnosti čitanja slikovnica

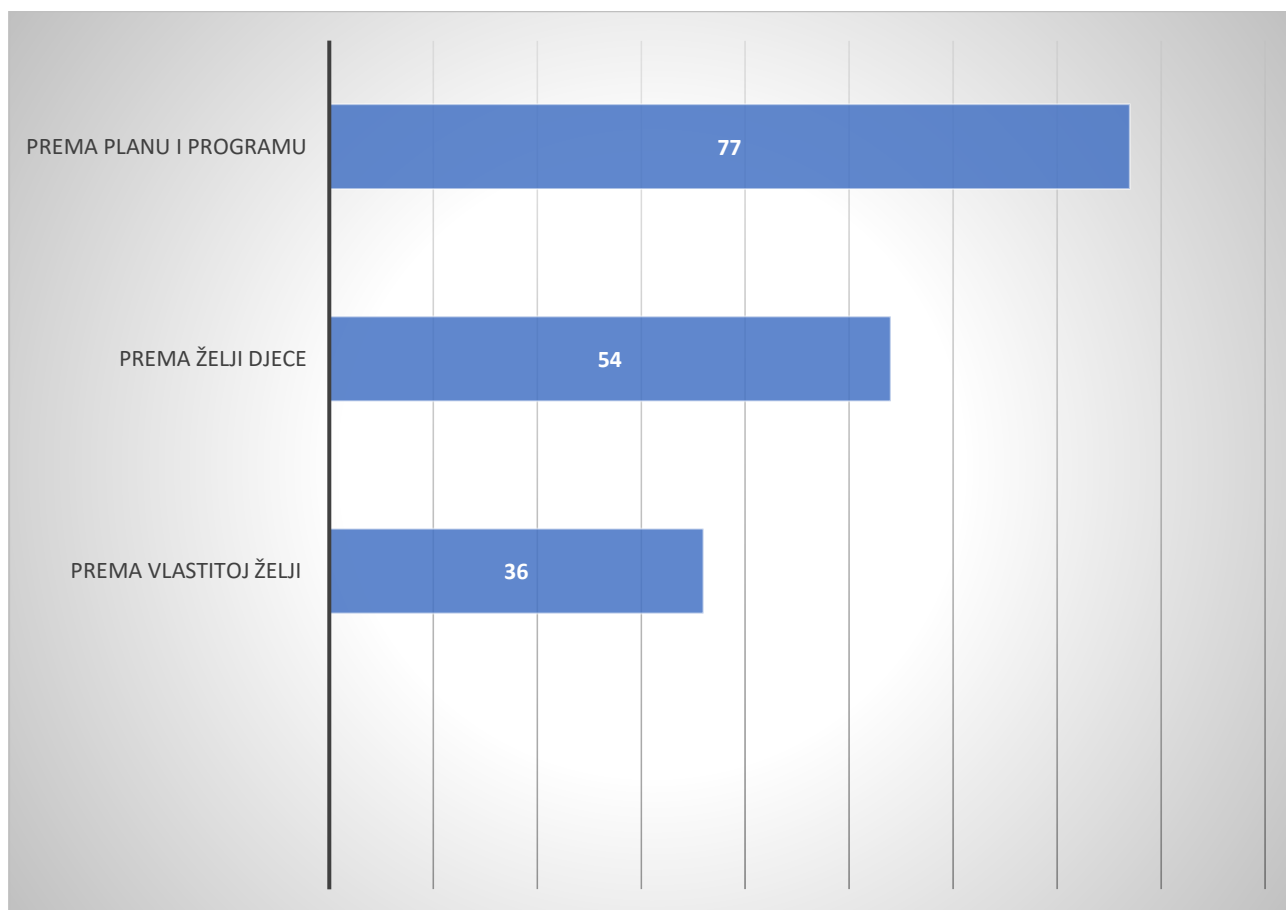
Odgovorima na šesto pitanje dobivene su informacije u kojoj su mjeri djeca zainteresirana za čitanje slikovnica. Odgojitelji su ocjenjivali zainteresiranost djece brojevima od jedan do pet. Broj jedan na skali označava da djeca uopće nisu zainteresirana, dok broj pet označava da su djeca iznimno zainteresirana za aktivnosti čitanja slikovnica. Najviše ispitanika, šezdeset i troje (63) zainteresiranost djece iz skupine ocijenilo brojkom pet što znači da su djeca iznimno zainteresirana za aktivnosti čitanja slikovnica, dok je najmanje ispitanika, njih pet (5) odgovorilo brojkom tri (3) na skali, što znači da djeca nisu niti zainteresirana niti nezainteresirana.

Grafikon 6: Zainteresiranost djece za čitanje slikovnica

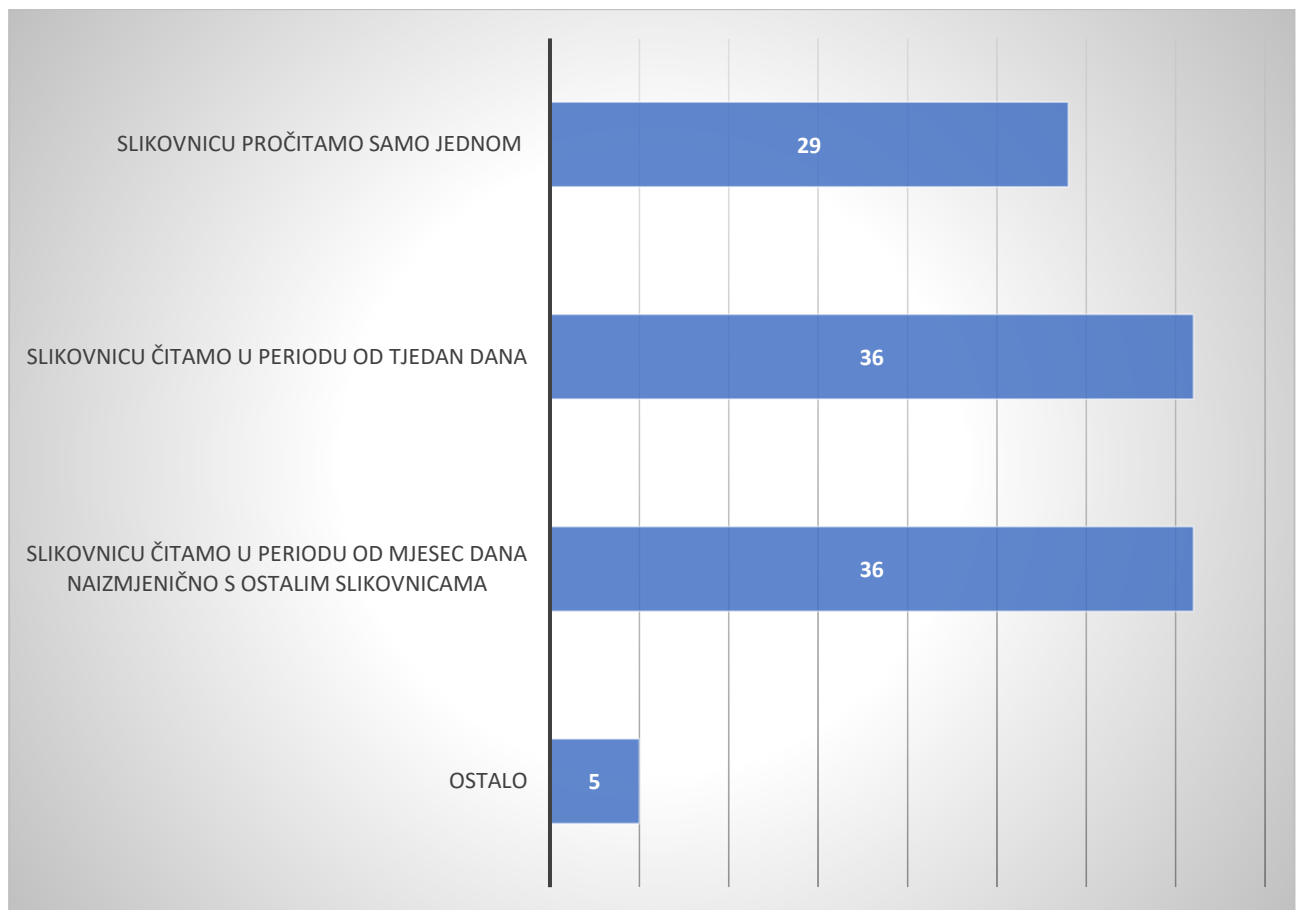
Sedmo pitanjem odnosi se na način odlučivanja odgojitelja koju će slikovnicu čitati djeci. Odgovaranjem na pitanje, ispitanici su imali mogućnost višestrukog odabira te su mogli birati između tri odgovora koji navode da se slikovnice biraju prema planu i programu, prema želji djece ili prema vlastitoj želji.

Grafikon 7: Odabir slikovnice za čitanje

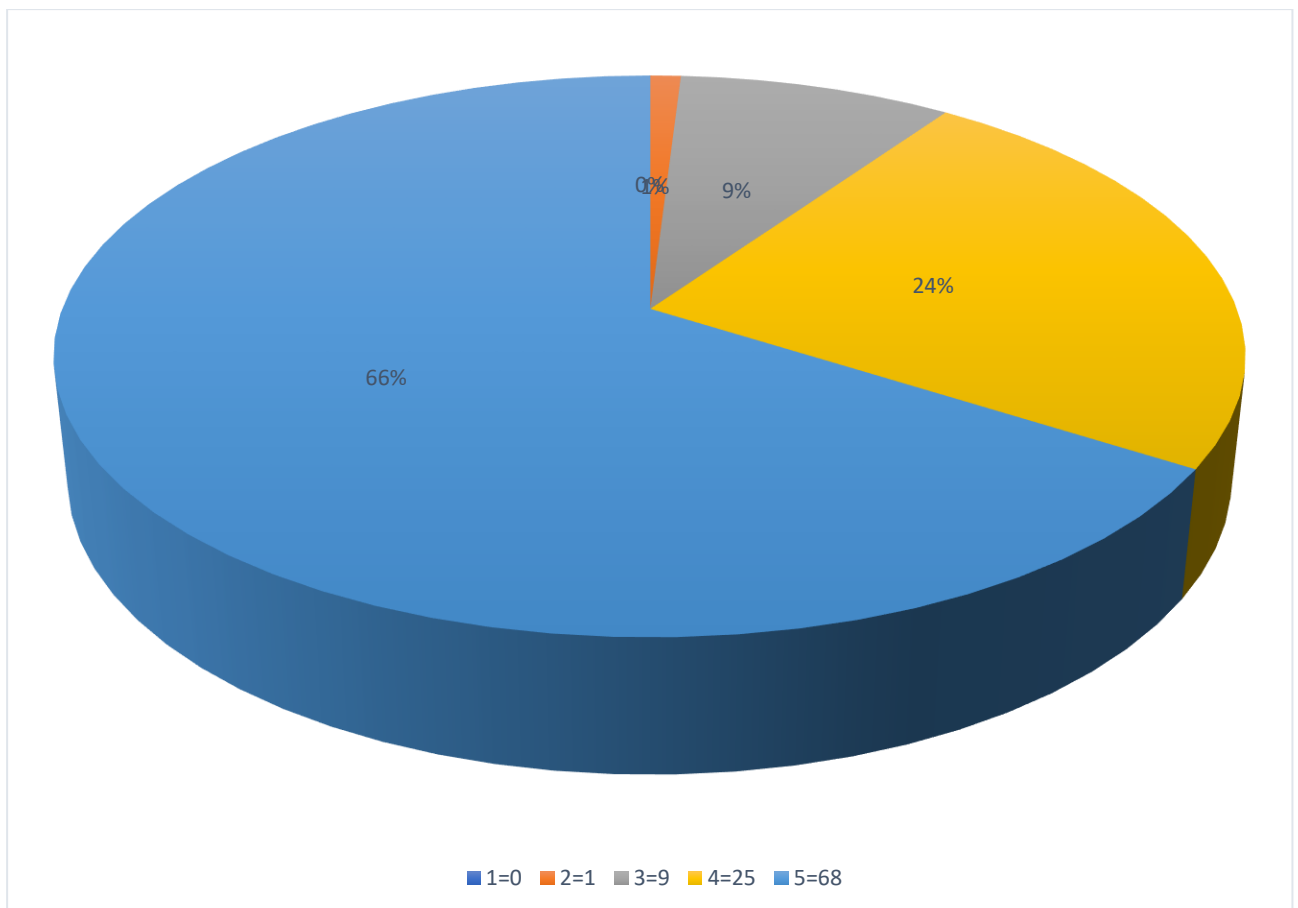
Osmim pitanjem odgojiteljima se postavilo pitanje „Koliko često ponavljate i usvajate jednu određenu slikovnicu?“. Jednak broj ispitanika, njih trideset i šestero (36), odgovorilo je da slikovnicu čitaju u vremenskom razdoblju od tjedan dana ili u razdoblju od mjesec dana, naizmjenično s ostalim slikovnicama. U ovom pitanju odgojitelji su imali i mogućnost nadopune odgovora pod opcijom: „Ostalo: ___“, gdje su dodali da određenu slikovnicu usvajaju ovisno o interesu djece, što znači, što veći interes, duže vrijeme usvajanja slikovnice. Osim interesa djece kao faktora duljine trajanja aktivnosti, naveli su i da čitanje određene slikovnice ponove nakon više mjeseci od prvog čitanja.

Grafikon 8: Učestalost čitanja i usvajanja slikovnice

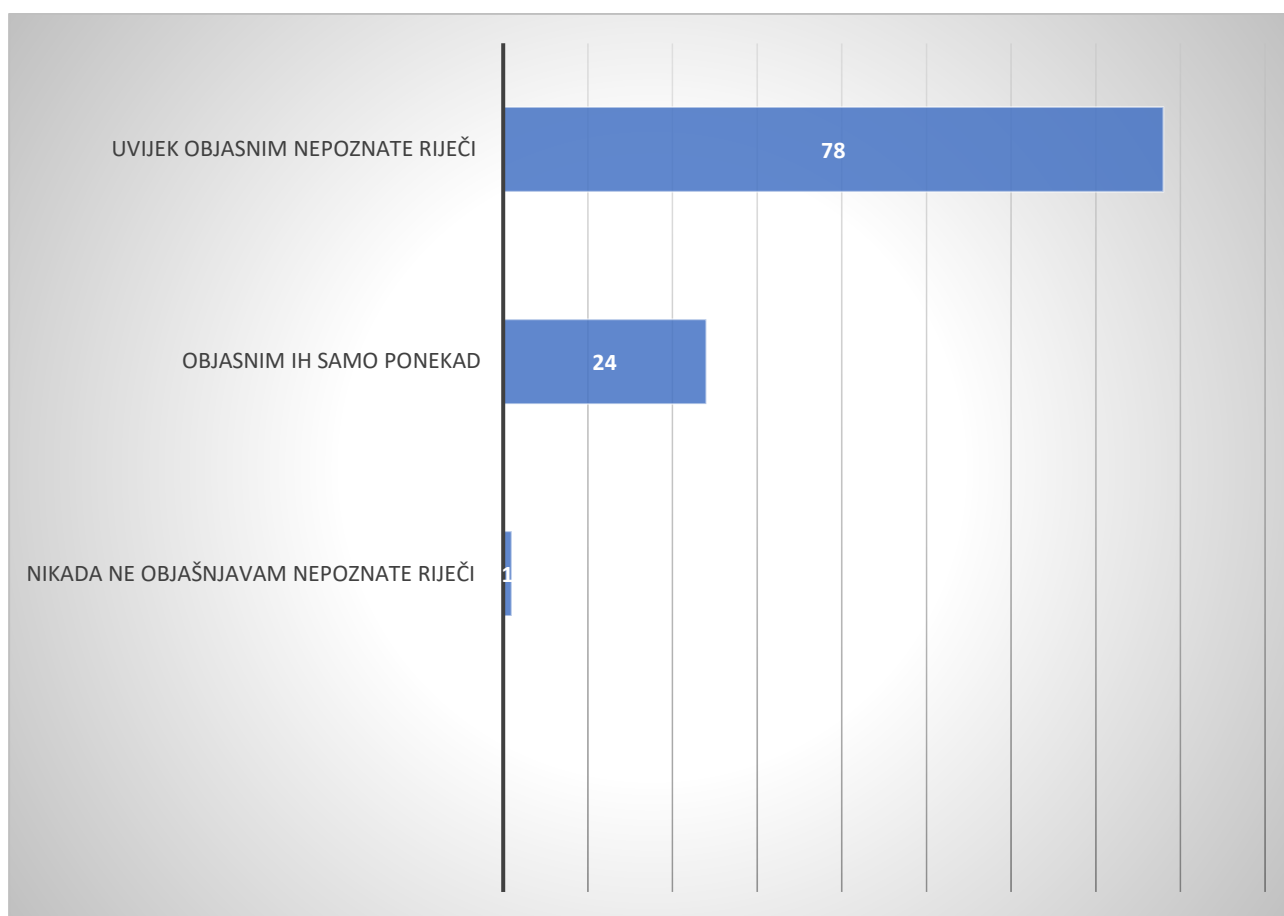
Devetim pitanjem provjeravalo se vode li odgojitelji brigu o nepoznatim riječima tijekom čitanja slikovnice. Odgovori i na ovo pitanje su u obliku skale od broja jedan do broja pet gdje broj jedan označava da odgojitelj uopće ne vodi brigu jesu li sve riječi iz slikovnice poznate djeci, dok broj pet znači da odgojitelj izrazito vodi brigu o nepoznatim riječima u slikovnici. Najviše odgojitelja, njih šezdeset i osmero (68) ocijenilo je svoju brigu o nepoznatim riječima brojkom pet (5) što znači da izrazito vode brigu, dok je najmanji broj ispitanika, njih nula (0) i jedan (1) svoju brigu ocijenilo brojkom jedan ili dva što znači da uopće ne vode brigu o nepoznatim riječima u slikovnici tijekom čitanja.

Grafikon 9: Briga o nepoznatim riječima tijekom čitanja slikovnice

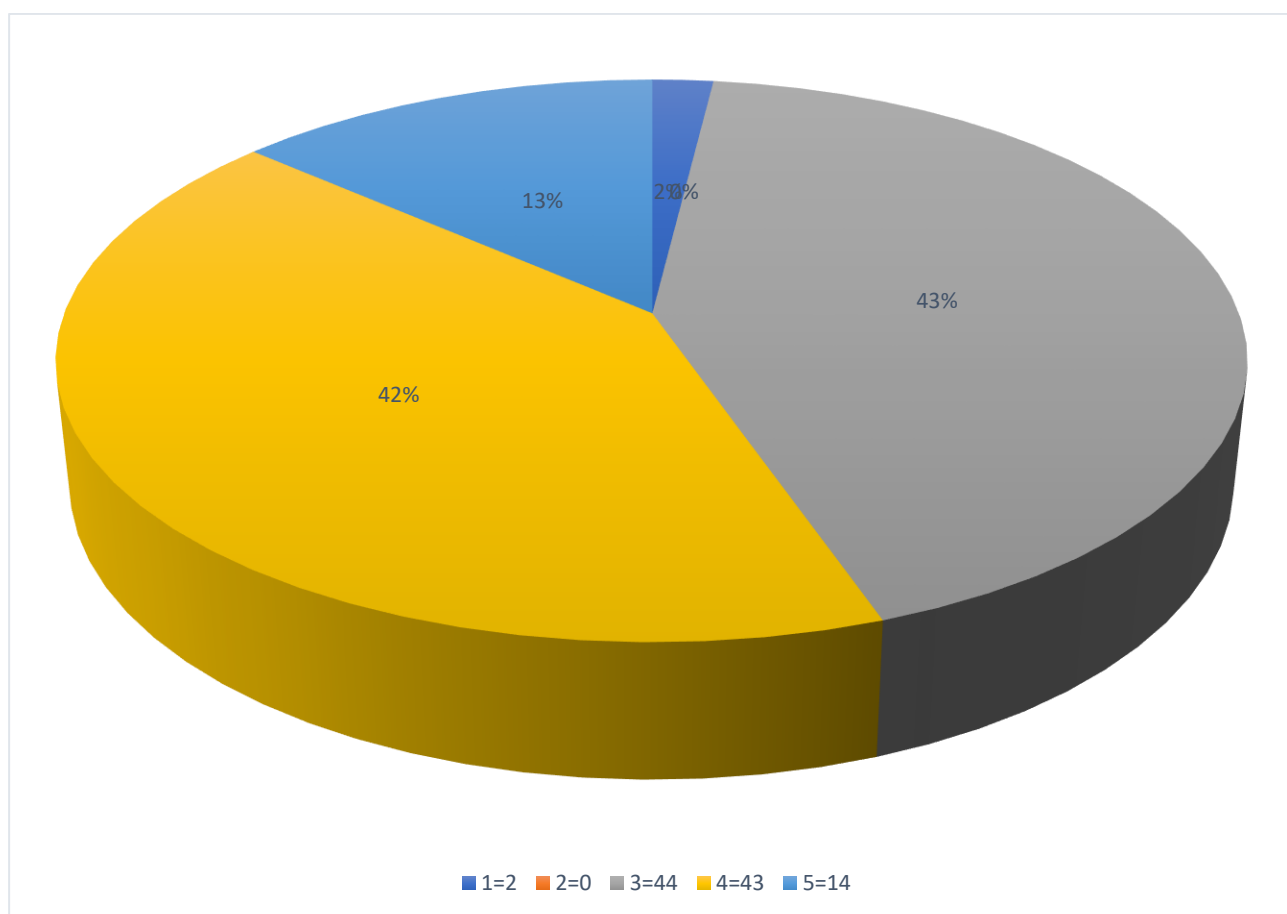
Nastavno na prethodno pitanje, deseto pitanje glasi: „Objašnjavate li djeci nepoznate riječi tijekom čitanja slikovnica?“ te se njime doznaje koliko odgojitelji vode računa o kvaliteti prilikom čitanja slikovnica što se tiče širenja rječnika, a samim time i govornog i jezičnog razvoja. Sedamdeset i osmero (78) odgojitelja odgovorilo je da djeci uvijek objasni nepoznate riječi, dok je samo jedan odgojitelj odgovorio da djeci nikada ne objašnjava nepoznate riječi prilikom aktivnosti čitanja slikovnica. Ovim pitanjem željelo se saznati u kojoj mjeri odgojitelji pridaju važnost širenja rječnika djece kroz aktivnosti čitanja slikovnica.

Grafikon 10: Objasnjavanje nepoznatih riječi prilikom čitanja slikovnica

Jedanaestim pitanjem saznaje se u kojoj mjeri odgojitelji primjećuju da djeca koriste novo naučene, to jest objašnjene riječi iz slikovnice. Ispitanici su na pitanje odgovarali skalom ocjena od jedan do pet gdje broj jedan znači da djeca nikada ne koriste objašnjene riječi, a broj pet znači da djeca u govoru svakodnevno koriste objašnjene riječi iz slikovnica. Najviše ispitanika, njih četrdeset i troje (43), odgovorilo je ocjenom broj četiri, dok su samo dva (2) ispitanika odgovorila ocjenom jedan. Pomoću ovog pitanja saznajemo sudjeluju li djeca s razumijevanjem u aktivnosti čitanja slikovnice, ali i u usvajanju novih pojmova kroz aktivnost.

Grafikon 11: korištenje novo naučenih/objašnjenih riječi u govoru

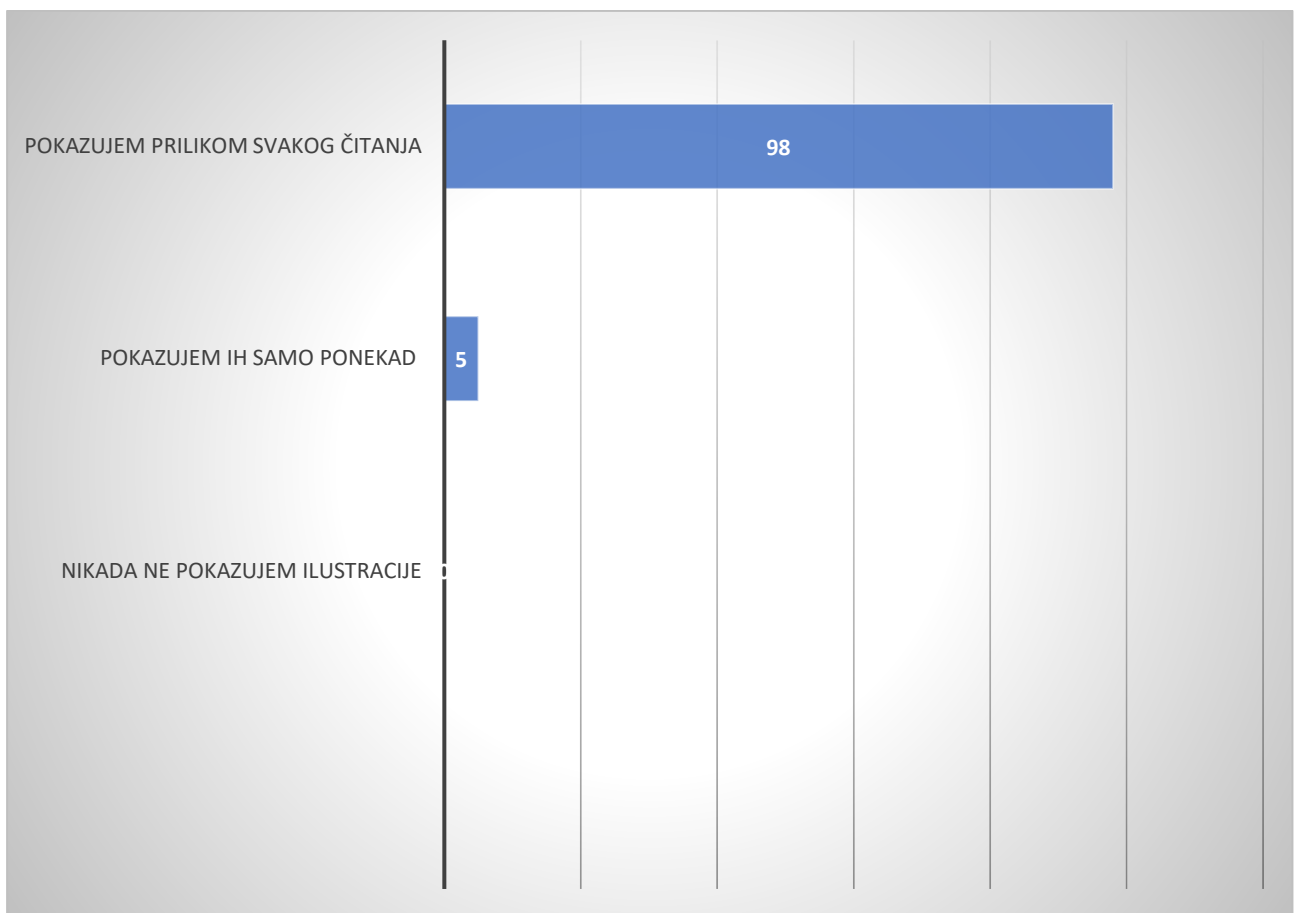
Odgovorima na dvanaesto pitanje dobivene su informacije daju li odgojitelji slikovnicu na uvid djeci prije čitanja, nakon ili im ne daju uopće. Većina ispitanika, njih osamdeset i sedmero (87), odgovorilo je da djeci ponude slikovnicu nakon čitanja, dok je dvoje ispitanika odgovorilo da nikada ne daje djeci slikovnicu na uvid. Ovim pitanjem saznaje se koliko su odgojitelji fleksibilni što se tiče upoznavanja sa slikovnicom, njenim ilustracijama, a naposljetku i koliko potiču razvoj govora i jezika kroz aktivnosti samostalnog prepričavanja radnje slikovnice.

Grafikon 12: Uvid u slikovnicu

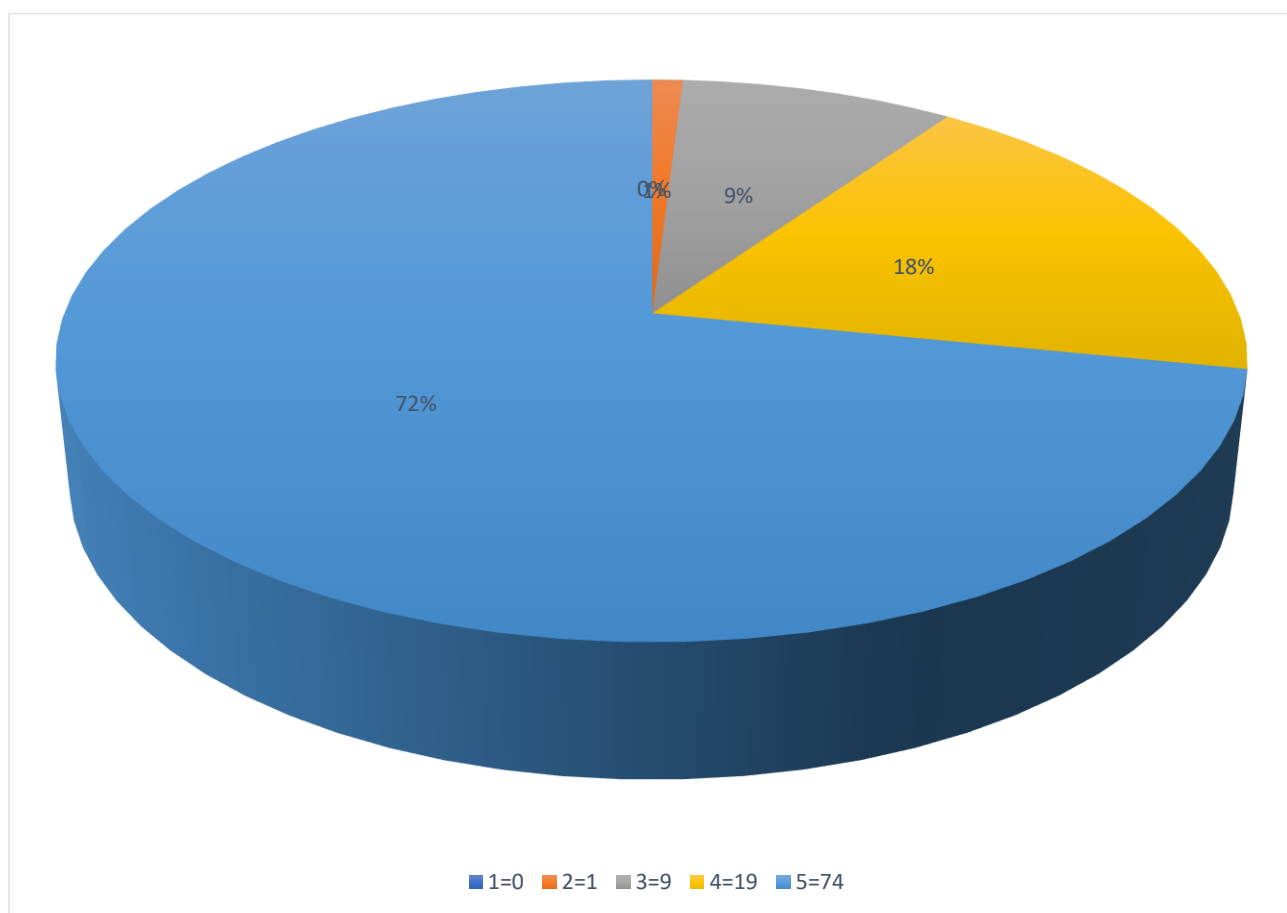
Trinaestim pitanjem provjeravalo se pokazuju li odgojitelji djeci ilustracije iz slikovnice tijekom čitanja. Skoro svi ispitanici, njih devedeset i osmero (98), odgovorili su da djeci pokazuju ilustracije prilikom svakog čitanja, dok je petero (5) ispitanika odgovorilo da ilustracije pokazuje samo ponekad. Ovim odgovorima može se zaključiti koliko su odgojitelji predani aktivnosti čitanja slikovnica jer slušanjem priče i gledanjem ilustracija djeca mogu zaključiti gdje se što događa na temelju ilustracije, a samim time im se olakšava prepričavanje slikovnice.

Grafikon 13: pokazivanje ilustracija slikovnice tijekom čitanja

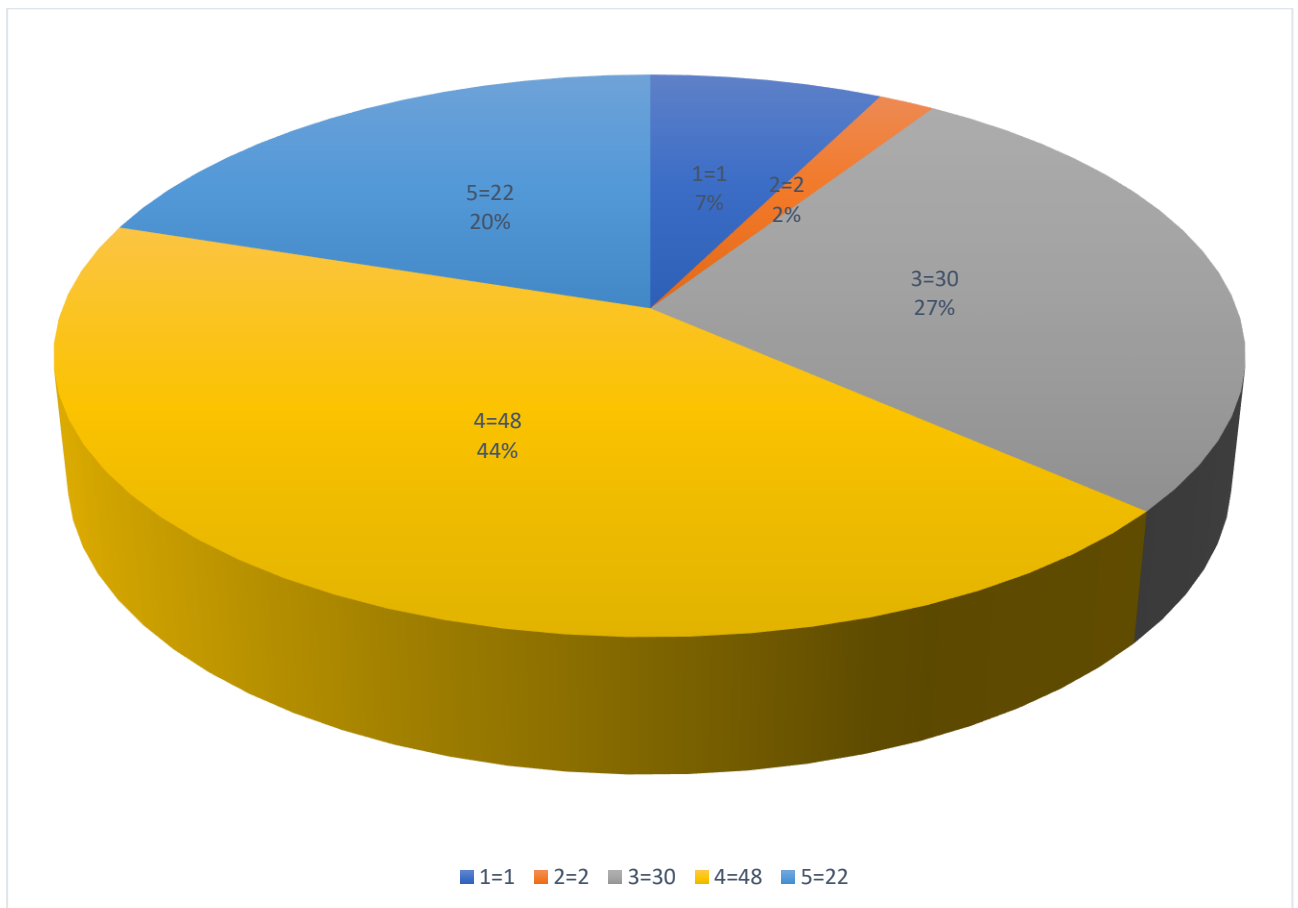
Nakon što je dijete upoznato s radnjom i ilustracijama slikovnice, obično slijedi prepričavanje. Ovim pitanjem saznaje se u kojoj mjeri odgojitelji potiču djecu iz skupine na prepričavanje slikovnice. Ispitanici su odgovarali brojevima od jedan do pet gdje broj jedan znači da odgojitelj nikada ne potiče djecu na prepričavanje radnje slikovnice, dok broj pet znači da ih se uvijek potiče. Većina odgojitelja, sedamdeset i četvero (74), odgovorilo je ocjenom broj pet što znači da uvijek potiču djecu na prepričavanje radnje prema ilustracijama iz slikovnice, dok najmanji broj odgojitelja, jedan i devet, odgovorilo je brojkama dva i tri. Odgovorima na postavljeno pitanje saznajemo u kojoj mjeri odgojitelji potiču dječji govorni i jezični razvoj kroz aktivnosti prepričavanja radnje slikovnice.

Grafikon 14: poticaj djece na prepričavanje slikovnica

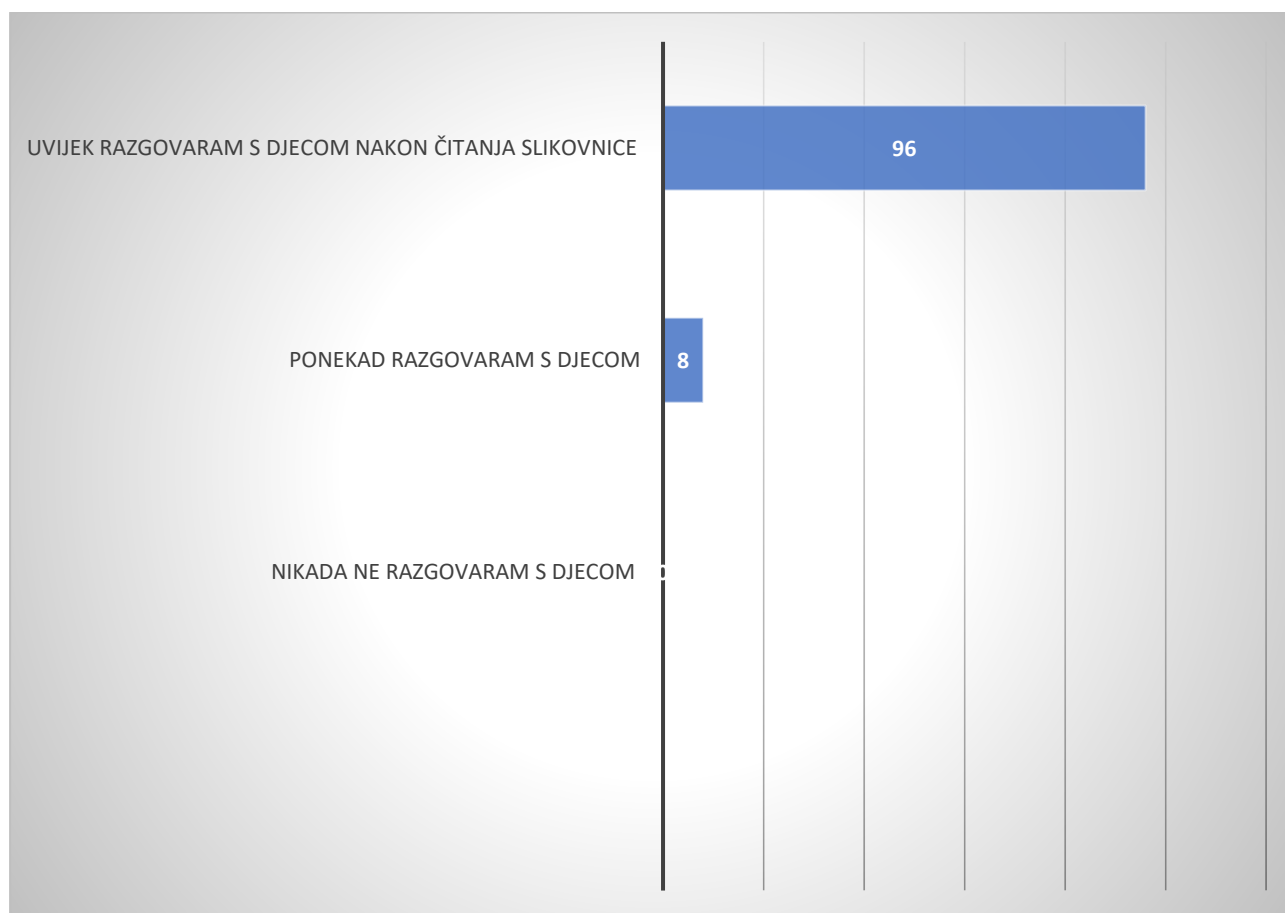
Odgovorima na petnaesto pitanje odgojitelji su, prema stručnoj procjeni, zaključili jesu li djeca iz njihove skupine zainteresirana za prepričavanje slikovnice prema ilustracijama. Odgojitelji su odgovarali brojevima od jedan do pet te je brojka jedan označavala da djeca uopće nisu zainteresirana za prepričavanje slikovnica, dok je brojka pet označavala da su djeca iznimno zainteresirana za prepričavanje. Odgovori na ovo pitanje su podijeljeni, no najviše ispitanika, četrdeset i osmero (48), na pitanje je odgovorilo brojkom 4. Ovim putem saznajemo koliko su djeca iz skupine angažirana za prepričavanje slikovnice prema ilustracijama, slušaju li čitanje slikovnice s razumijevanjem, koliko su upoznati s radnjom, koliko dobro pamte, ali i kolika im je razina samopouzdanja prilikom samostalnog prepričavanja.

Grafikon 15: razina zainteresiranosti djece za prepričavanje slikovnica

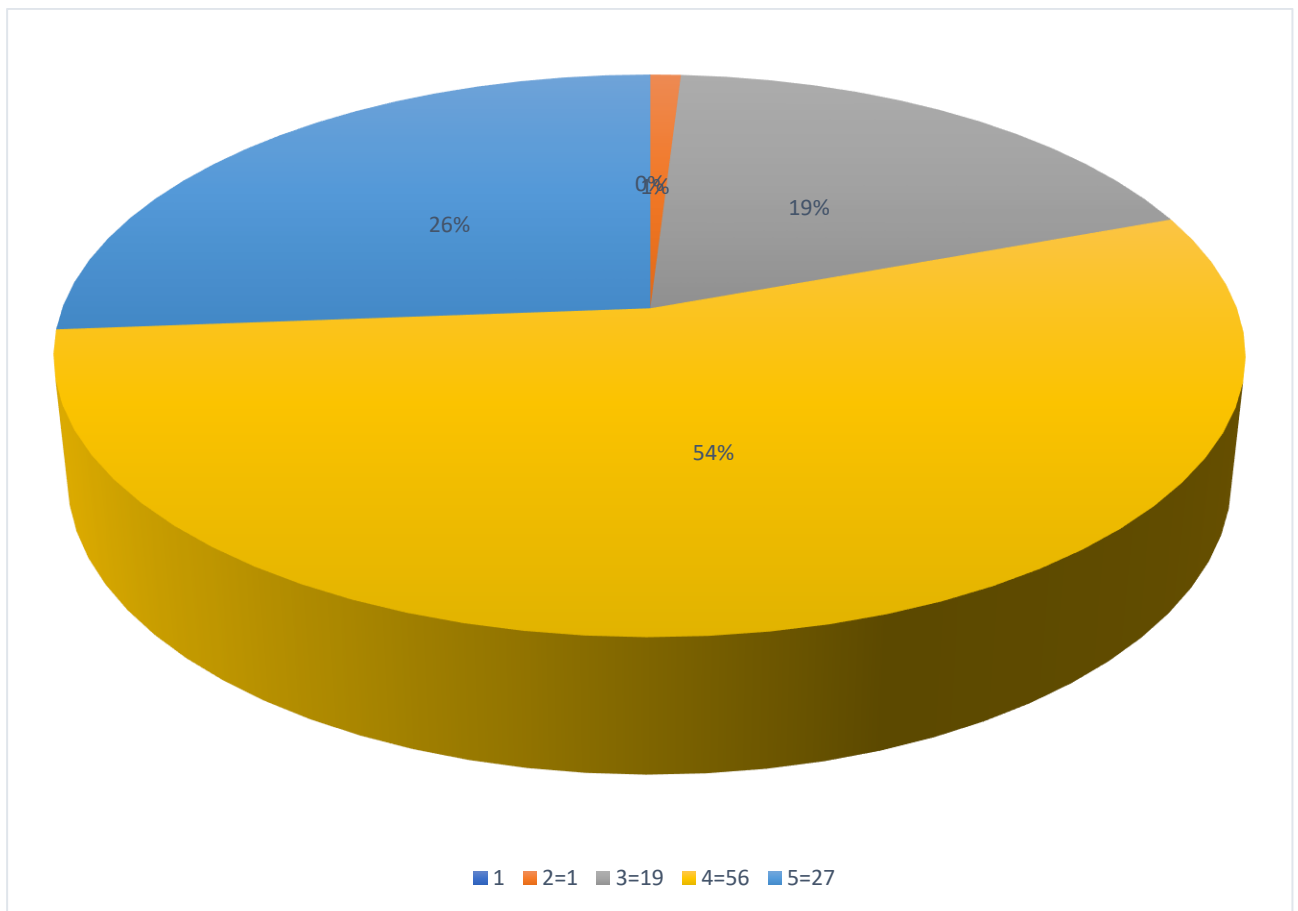
Šesnaesto pitanje odnosi se na razgovor odgojitelja s djecom o pročitanoj slikovnici. Većina odgojitelja, njih devedeset i šestero (96), odgovorilo je da uvijek provode razgovor s djecom nakon čitanja slikovnice, a samo osmero (8) ispitanika odgovorilo je da samo ponekad provode razgovor s djecom o slikovnici. Zaključuje se da većina ispitanika, to jest odgojitelja, vodi brigu o tome jesu li djeca shvatila radnju i pouku pročitane slikovnice.

Grafikon 16: razgovor o pročitanoj slikovnici

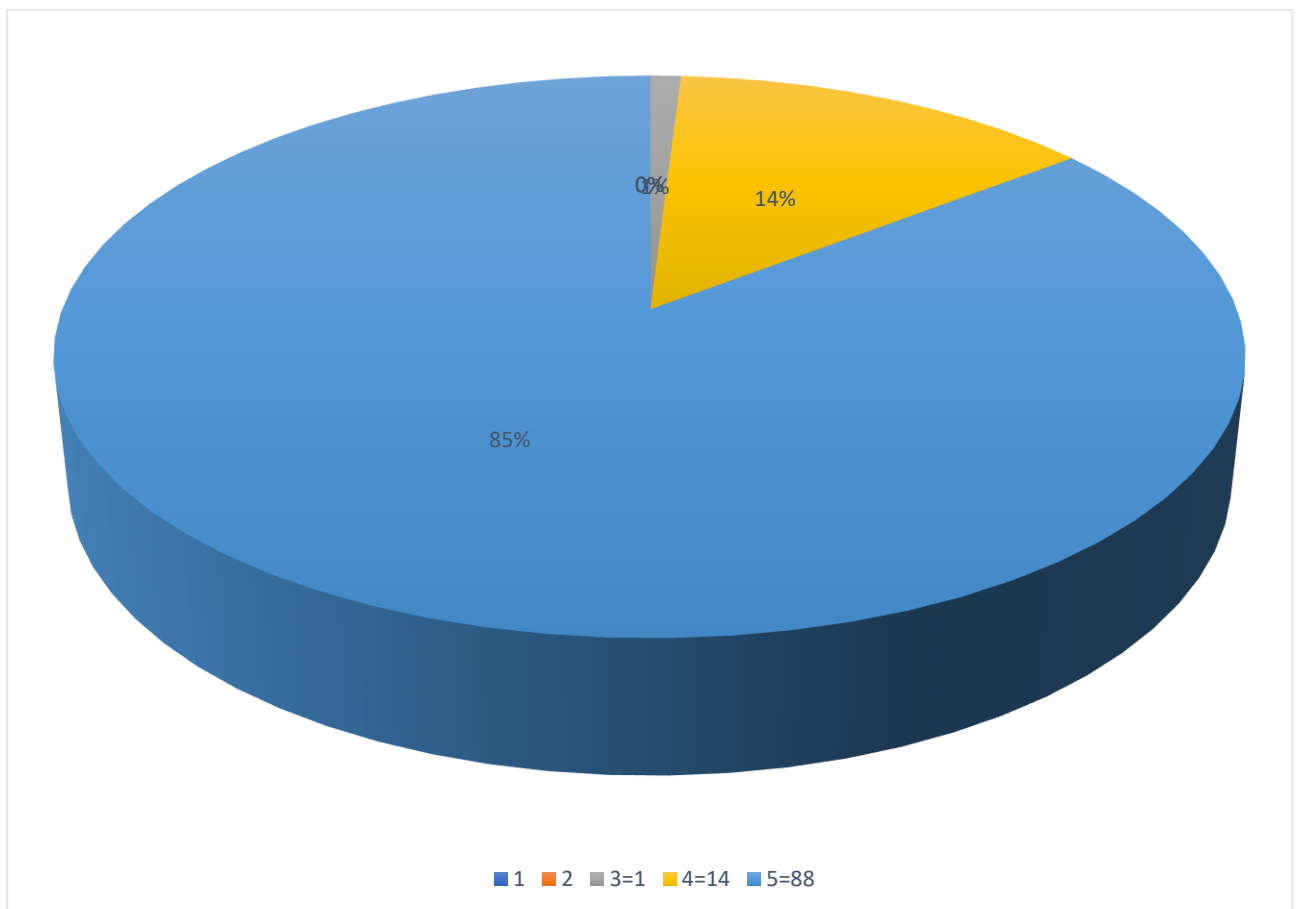
Sedamnaestim pitanjem provjeravalo se u kojoj mjeri djeca koriste slikovnice tijekom slobodne igre. Odgovori su ponuđeni kao skala od broja jedan do broja pet te broj jedan znači da se djeca nikada ne koriste slikovnicama u slobodnoj igri, a broj pet znači da se djeca uvijek koriste slikovnicama. Najveći broj ispitanika, njih pedeset i šestero (56) odgovorio je brojkom četiri. Odgovorima na ovo pitanje saznali smo koliko djeca prihvaćaju slikovnicu kao igrovni element gdje se spontano dolazi do gledanja ilustracija slikovnice, preporučavanja radnje prijateljima, a samim time i govornog i jezičnog razvoja.

Grafikon 17: korištenje slikovnicama u slobodnoj igri

Osamnaesto pitanje odnosi se na mišljenje odgojitelja o utjecaju slikovnice na govorni i jezični razvoj djeteta. Na temelju dosadašnjeg iskustva, odgojitelji su odgovarali skalom brojeva od jedan do pet. Broj jedan u skali označava da slikovnica uopće ne utječe na jezični i govorni razvoj djeteta, dok broj pet označava da izrazito utječe. Većina ispitanika, njih osamdeset i osmero (88) odgovorilo je brojkom pet što znači da su mišljenja da slikovnica izrazito utječe na jezični i govorni razvoj djeteta rane i predškolske dobi.

Grafikon 18: utjecaj slikovnice na govorni i jezični razvoj djeteta

9. ZAKLJUČAK

Prema recentnoj literaturi, slikovnica ima pozitivan utjecaj na razvoj djeteta, osobito na govorno – jezični. Govorno – jezična funkcija slikovnice potiče usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja. Razvoj jezika i govora slikovnicom se ostvaruje paralelno s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica. Razvoj govora poticat će isključivo pravopisni i gramatički točni tekstovi koji nisu prezahtjevni niti podcjenjuju razvoj jezika kod djeteta, nego su jezično napredniji od njegova trenutnog jezičnog stupnja (Martinović i Stričević, 2011).

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na to da odgojitelj djece rane i predškolske dobi u neposrednom radu s djecom često koriste slikovnicu kao edukativni i zabavni sadržaj. Korištenjem slikovnice u zajedničkom ili individualnom radu, djeca iskazuju izniman interes za čitanje priča, promatranje ilustracija te samostalno prepričavanje radnje priče. Pozitivan utjecaj u praksi vidljiv je pri svakodnevnom korištenju riječi usvojenih tijekom čitanja slikovnice. Isto tako, mogućnost samostalnog proučavanja slikovnice potiče djecu na korištenje njome tijekom slobodne igre, što potkrepljuje tezu da učenje kroz igru ima više utjecaja na dijete nego vođeno učenje.

Rezultati istraživanja ukazuju i na to da su odgojitelji svjesni utjecaja slikovnice na razvoj jezika i govora, ali i na to da čitanjem slikovnice djeci rane i predškolske dobi uspostavljaju bliskost i povezanost s djetetom te stvaraju poticajno okruženje za učenje.

10. LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J. (2004). Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
2. Batinić, Š., Majhut, B. (2017). Hrvatska slikovnica do 1945. Zagreb: Hrvatski školski muzej, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
3. Cmoljček Samoborček <https://youtu.be/k7KMtLgzRN4>, preuzeto kolovoz 2023.
4. Čitaj mi! <https://www.citajmi.info/kampanja/>, preuzeto: kolovoz 2023.
5. Čitanje – hrana za mozak. Preuzeto srpanj 2023.: <http://vrtic-dugi-rat.hr/citanje-hrana-za-mozak/>
6. Čudina – Obradović, M. (2002). Igrom do čitanja, Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja. Zagreb: Školska knjiga
7. Govorno – jezični razvoj. Preuzeto srpanj 2023.: <https://djecji-vrtic-roda.hr/odgojno-obrazovni-kutic/govorno-jezicni-razvoj/>
8. Kako prepoznati dobru slikovnicu. Preuzeto srpanj 2023: <http://vrtic-dugi-rat.hr/kako-prepoznati-dobru-slikovnicu/>
9. Knjige za djecu i njihov utjecaj na rani govorno – jezični razvoj. Preuzeto srpanj 2023.: <http://martininblog.hr/knjige-za-djecu-i-njihov-utjecaj-na-rani-govorno-jezicni-razvoj/>
10. Majhut, B., Zalar, D. (2008). Slikovnica. Hrvatska književna enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb
11. Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. Pregledni znanstveni rad: Libellarium. <https://hrcak.srce.hr/92392>, preuzeto kolovoz, 2023.
12. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Zagreb: Narodne novine
13. Petrović – Sočo, B. (1997). Dijete, odgajatelj i slikovnica. Zagreb: Alinea

14. Po preporuci knjižničarke: Kvalitetni priručnici i slikovnice za poticanje govora. Preuzeto srpanj 2023. :<https://citajsvojbebi.hr/poticanje-govora-prirucnici-slikovnice-online-igre-danijela-petric/>
15. Pučko otvoreno učilište (2011/2012). Dijete, vrtić, obitelj. Broj 66
16. Pučko otvoreno učilište Korak po Korak (2013). Počeci hrvatske slikovnice. Dijete, vrtić, obitelj. Broj 71, 20-22
17. Razvoj govora kroz faze i poticanje razvoja. Preuzeto srpanj 2023.:
<https://www.preskologija.com/razvoj-govora-kroz-faze-i-poticanje-razvoja/>
18. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
19. Uloga slikovnice u govorno – jezično razvoju djece u odgojnoj skupini "The Malci". Preuzeto srpanj 2023.: <https://vrtic-medobruno.zagreb.hr/>
20. Zalar, D., Kovač – Prugovečki, S, Zalar, Z. (2009). Slikovnica i dijete. Kričička i metodička bilježnica 2. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
21. Zbornik, (1999). Kakva je knjiga slikovnica. Knjižnice grada Zagreba

PRILOZI

Anketni obrazac „Utjecaj slikovnice na jezični i govorni razvoj djece rane i predškolske dobi“

1. Kojoj dobnoj skupini pripadate?

- 20 – 29
- 30 – 39
- 40 – 49
- 50 – 59
- 60 ili više

2. Koja je Vaša stručna sprema?

- SSS
- VŠS
- VSS
- Druga akademska zvanja

3. Koliko imate godina radnog staža?

4. U kojoj dobnoj skupini trenutno radite?

- Mlađa jaslička skupina
- Starija jaslička skupina
- Srednja dobna skupina
- Starija dobna skupina
- Dobno mješovita skupina

5. Koliko često provodite aktivnosti čitanja slikovnica?

- Svakodnevno
- Nekoliko puta tjedno
- Nekoliko puta mjesečno
- Nikada

6. Jesu li djeca iz Vaše skupine zainteresirana za čitanje slikovnica?

Uopće nisu zainteresirana 1 2 3 4 5 Iznimno su zainteresirana

7. Kako odlučite koju ćete slikovnicu čitati?

- Prema planu i programu
- Prema želji djece
- Prema vlastitoj želji

8. Koliko često ponavljate i usvajate jednu određenu slikovnicu?

- Slikovnicu pročitamo samo jednom
- Slikovnicu čitamo u periodu od tjedan dana
- Slikovnicu čitamo u periodu od mjesec dana
- Ostalo:* _____

9. Vodite li brigu o tome jesu li sve riječi iz slikovnice poznate djeci?

Uopće ne vodim brigu 1 2 3 4 5 Izrazito vodim brigu

10. Objasnjavate li djeci nepoznate riječi tijekom čitanja slikovnice?

- Uvijek objasnim nepoznate riječi
- Objasnim ih samo ponekad
- Nikada ne objašnjavam nepoznate riječi

11. Primjećujete li da djeca u govoru koriste novo naučene/objašnjene riječi iz slikovnice?

Nikada ne koriste objašnjene riječi 1 2 3 4 5 Koriste objašnjene riječi u govoru

12. Dajete li slikovnicu djeci na uvid prije ili nakon čitanja?

- Dajem djeci slikovnicu prije čitanja
- Dajem djeci slikovnicu nakon čitanja
- Nikada ne dajem slikovnice djeci na uvid

13. Pokazujete li djeci ilustracije iz slikovnice tijekom čitanja?

- Pokazujem prilikom svakog čitanja
- Pokazujem ih samo ponekad
- Nikada ne pokazujem ilustracije

14. Potičete li djecu na prepričavanje slikovnice prema ilustracijama?

Nikada ih ne potičem 1 2 3 4 5 Uvijek ih potičem

15. Jesu li djeca iz Vaše skupine zainteresirana za prepričavanje slikovnice prema ilustracijama?

Uopće nisu zainteresirana 1 2 3 4 5 Iznimno su zainteresirana

16. Provodite li razgovor o pročitanoj slikovnici?

- Uvijek razgovaram s djecom nakon čitanja
- Ponekad razgovaram s djecom
- Nikada ne razgovaram s djecom

17. Koriste li se sjeca slikovnicama tijekom slobodne igre?

Nikada se ne koriste slikovnicama 1 2 3 4 5 Uvijek se koriste slikovnicama

18. Smatrate li, prema dosadašnjim iskustvima, da slikovnica utječe na jezični i govorni razvoj djeteta?

Uopće ne utječe 1 2 3 4 5 Izrazito utječe

Izjava o izvornosti rada

Diplomski rad na temu *Utjecaj slikovnice na jezični i govorni razvoj djece rane i predškolske dobi* izradila sam samostalno, uz pomoć mentorice doc. dr. sc. Vendi Franc, sumentorice Božice Vuić, prof. te koristeći se navedenim izvorima.

Zagreb, rujan 2023.

Laura Đekić